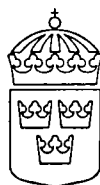

Regeringens proposition

1988/89: 142

om fortsatt valutareglering, m. m.

Prop.
1988/89: 142

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 30 mars 1989 för den åtgärd och det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Odd Engström

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att valutaregleringen förlängs att gälla i ytterligare ett år, dvs. för tiden den 1 juli 1989 — den 30 juni 1990. För riksdagens kännedom läggs samtidigt fram förslag om fortsatt giltighet av valutaförordningen.

I propositionen föreslås dessutom ett par kompletteringar i taxeringslagen med anledning av att en stor del av valutaregleringen efter hand kan komma att slopas. Enligt förslaget blir valutabank och fondkommissionär skyldiga att lämna kontrolluppgifter rörande utländska värdepapper på i huvudsak samma sätt som redan gäller för inhemska värdepapper. Valutabank blir vidare skyldig att lämna kontrolluppgifter i fråga om vissa betalningar till och från utlandet. De nya kontrollreglerna skall enligt förslaget träda i kraft den 1 juli 1989 och bli tillämpliga fr. o. m. 1990 års taxering.

1 Förslag till

Lag om ändring i taxeringslagen (1956: 623)

Härigenom föreskrivs att 37 § 1, 2 och 5 mom., 39 § 1 och 3 mom. samt 43 § 1 mom. taxeringslagen (1956: 623)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

37 §

1 mom.² Till ledning vid inkomsttaxering, förmögenhetstaxering och registrering av preliminär A-skatt, som har innehållits genom skatteavdrag, skall varje år utan anmaning avlämnas uppgifter (*kontrolluppgifter*) för det föregående kalenderåret enligt följande uppställning.

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
4 a. Den som utbetalt utdelning på aktie i svenskt aktiebolag, på vilket 3 kap. 8 § aktiebolagslagen (1975: 1385) eller lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering är tillämplig, bank, som avses i 1 § aktiefondslagen (1974: 931), vilken utbetalt utdelning på andel i svensk aktiefond för vilken register förs enligt 31 § sistnämnda lag, den som utbetalt utdelning från utländsk juridisk person, om utdelningen utbetalats genom Värdepapperscentralen VPC Aktiebolags försorg samt fondbolag, som avses i 1 § aktiefondslagen, vilket förvaltar svensk aktiefond för vilken register förs enligt 31 § sistnämnda lag.	Den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället. Fysisk person som hos den uppgiftsskyldige varit antecknad som innehavare av aktie eller andel i aktiefond eller utländsk juridisk person.	Den utbetalda utdelningen. Innehavet vid årets utgång.

¹ Lagen omtryckt 1971: 399.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 773.

² Senaste lydelse 1988: 879.

37 §

1 mom. Till ledning vid inkomsttaxering, förmögenhetstaxering och registrering av preliminär A-skatt, som har innehållits genom skattcavdrag, skall varje år utan anmaning avlämnas uppgifter (kontrolluppgifter) för det föregående kalenderåret enligt följande uppställning.

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
4 a. Den som utbetalt utdelning på aktie i svenskt aktiebolag, på vilket 3 kap. 8 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering är tillämplig, bank, som avses i 1 § aktiefondslagen (1974:931), vilken utbetalt utdelning på andel i svensk aktiefond för vilken register förs enligt 31 § sistnämnda lag, den som utbetalt utdelning från utländsk juridisk person, om utdelningen utbetalats genom Värdepapperscentralen VPC Aktiebolags försorg samt fondbolag, som avses i 1 § aktiefondslagen, vilket förvaltar svensk aktiefond för vilken register förs enligt 31 § sistnämnda lag.	Den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället. Fysisk person som hos den uppgiftsskyldige varit antecknad som innehavare av aktie eller andel i aktiefond eller utländsk juridisk person.	Den utbetalda utdelningen. Innehavet vid årets utgång.
4 b. Valutabank och fondkommissionär hos vilka utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper förvaras i depå eller kontoförs enligt särskilda bestämmelser därom.	Den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället samt den som gottskrivits ränta eller till vilken ränta utbetalats. Den som varit antecknad som innehavare av utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper.	Utdelning och ränta som utbetalats eller gottskrivits. Innehavet vid årets utgång.

4 c. Valutabank.

Fysisk person för vilken banken förmedlat betalning till eller från utlandet.

Varje betalning som överstiger 25 000 kronor. Uppllysning om det sammanlagda beloppet av dels sådana betalningar till utlandet, dels sådana betalningar från utlandet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 mom.³ Vid avlämnande av uppgifter, varom stadgas i 1 mom., skall iakttas följande.

Avser sådan förmån, varom i 1 mom. första och andra punkterna förmäles, endast en del av året, skall uppllysning meddelas om den tidrymd, för vilken förmånen utgått.

I kontrolluppgift, som upptager särskild resekostnads- och traktamentsersättning, skall angivas beloppet av dels resekostnadsersättning och dels traktamentsersättning jämte tid för vilken traktamentsersättning utgått. Därvid skola uppgifter lämnas om traktamentsersättning dels för förrättningar inom riket i enlighet med vad nedan sägs och dels för förrättningar utom riket. I fråga om förrättningar inom riket skola uppgifter lämnas särskilt för förrättningar som icke varit förenade med övernattning (endagsförrättningar), förrättningar som varit förenade med övernattning men icke medfört vistelse mer än femton dygn i följd på en och samma ort (korttidsförrättningar) samt övriga resor (långtidsförrättningar). För endagsförrättningar uppgives utgiven traktamentsersättning och antal dagar. Vid beräkning av antalet dagar för endagsförrättningar medräknas icke sådan endagsförrättning, som varat högst fyra timmar; förrättning som varat mer än fyra timmar men högst tio timmar räknas som halv dag; längre förrättning räknas som hel dag. För korttids- och långtidsförrättningar uppgives utgiven traktamentsersättning och antal nätter övernattning skett. De första femton dygnen av varje långtidsförrättning uppgivas såsom korttidsförrättning. — I kontrolluppgift skall i förekommande fall särskilt anmärkas, att arbetsgivaren utöver traktamentsersättningen, haft utgifter för den anställdes bostad eller upphålle under förrättningen.

Om länsskattemyndigheten i det län där arbetsgivarens hemortskommun är belägen medger det, behöver arbetsgivaren, i stället för att lämna uppgift enligt tredje stycket om traktamentsersättning vid förrättning inom riket, endast anmärka i kontrolluppgiften att sådan ersättning utgått. Förutsättning för medgivande är att ersättning utgår enligt sådana grunder att den kan antagas icke komma att överstiga avdragsgill ökning i levnadskostnaderna. Motsvarande medgivande kan lämnas även beträffande resekostnadsersättning för färd med allmänt kommunikationsmedel. Medgivande lämnas endast om arbetsgivaren har ett större antal anställda, som mera regelbundet företager tjänsteresor, och medgivandet bedömes vara utan olägenhet för taxeringsarbetet. Medgivande får ej lämnas fåmansföretag i fråga om uppgifter rörande företagsledaren och honom närstående personer samt delägare i företaget. Lämnat medgivande gäller tills vidare. Det kan begränsas till viss grupp av anställda. — Ansökan om medgivande

³ Senaste lydelse 1986: 1284.

göres hos länsskattemyndigheten senast den 31 oktober året före taxeringsåret. Talan mot beslut, varigenom ansökan om medgivande avslagits eller medgivande återkallats, föres hos riksskatteverket genom besvär som skola ha inkommit till verket inom en månad från den dag då klaganden erhöll del av beslutet. Mot riksskatteverkets beslut får talan icke föras.

Därest vid avlönings utbetalande avdrag skett för löntagares eller hans efterlevandes pensionering, skall i kontrolluppgiften upptagas bruttolön och vad som avdragits.

Av kontrolluppgift enligt 1 mom. första, andra eller sjunde punkten skall framgå om arbetsgivaren har att för utgivet belopp betala arbetsgivaravgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter. I kontrolluppgift som nu har sagts skall särskilt för sig tas upp representationsersättning och särskilt för sig annan kostnadsersättning än rescostnads- och traktamentsersättning.

I kontrolluppgift skall särskilt för sig tas upp sådant avdrag som har gjorts för preliminär A-skatt eller enligt lagen (1982:1006) om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar.

I kontrolluppgift skall anges namn och postadress samt personnummer eller organisationsnummer för såväl den uppgiftsskyldige som den uppgiften avser. Kan personnummer inte anges för den som uppgiften avser skall redovisas dennes födelsetid. Har den uppgiftsskyldige tilldelats särskilt redovisningsnummer enligt 53 § 1 mom. uppbördslagen (1953:272) skall detta anges i stället för den uppgiftsskyldiges personnummer eller organisationsnummer. I kontrolluppgift som lämnas av fåmansföretag skall anges om personen är företagsledare eller honom närstående person eller delägare i företaget.

Kontrolluppgift, som i 1 mom. tredje punkten sägs och som avser pensionsförsäkring tagen annorledes än i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om tidigare och nuvarande ägare till försäkringen och, om möjligt, fång varigenom äganderätten övergått samt, i förekommande fall, den som erhållit förfoganderätten till försäkringen. Kontrolluppgift, som avser pensionsförsäkring tagen i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om den som enligt tjänsteavtalet skall åtnjuta pensionsförmånen.

I kontrolluppgift skall lämnas uppgift om lån som har lämnats räntefritt, eller mot ränta understigande sedvanlig ränta, till arbets- eller uppdragstagare, om det sammanlagda värdet av förmåner av detta slag uppgår till mer än 2 000 kronor. Uppgiften skall avse förmånens värde.

Kontrolluppgift enligt 1 mom. punkterna 1–3, 3 b–3 h, 4 a eller 7–9 skall avfattas på blankett enligt fastställt formulär. Särskild uppgiftshandling skall lämnas för varje person.

Kontrolluppgift enligt 1 mom. punkterna 1–3, 3 b–3 h, 4 a–4 c eller 7–9 skall avfattas på blankett enligt fastställt formulär. Särskild uppgiftshandling skall lämnas för varje person.

Riksskatteverket får på ansökan av uppgiftsskyldig medge undantag från bestämmelserna i elfte stycket. Mot riksskatteverkets beslut får talan ej föras.

5 mom.⁴ Den som har att avlämna kontrolluppgift enligt 1 mom. punkterna 1–3, 3 b–3 h, 4 a eller 7–10 skall senast den 31 januari under taxeringsåret till inkomsttagaren översända meddelande med de upplysningar som lämnas i kontrolluppgiften.

5 mom. Den som har att avlämna kontrolluppgift enligt 1 mom. punkterna 1–3, 3 b–3 h, 4 a–4 c eller 7–10 skall senast den 31 januari under taxeringsåret till inkomsttagaren översända meddelande med de upplysningar som lämnas i kontrolluppgiften.

⁴ Senaste lydelse 1986:1387.

39 §

1 mom.⁵ I särskilda fall skall efter anmaning kontrolluppgifter för nästföregående kalenderår avlämnas på sätt framgår av följande uppställning:

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
10. Redare.	Den som uppburit lön eller annan gottgörelse som utgör beskattningsbar inkomst enligt lagen om sjömansskatt.	Åtnjutna förmåner.

Föreslagen lydelse

39 §

1 mom. I särskilda fall skall efter anmaning kontrolluppgifter för nästföregående kalenderår avlämnas på sätt framgår av följande uppställning:

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
10. Valutabank och fondkommissionär hos vilka utländsk aktie eller annat utländskt värdepapper förvaras i depå eller kontoförs enligt särskilda bestämmelser därom.	Namngiven person.	Det antal och de slag av värdepapper som avyttrats samt det erhållna beloppet.
11. Redare.	Den som uppburit lön eller annan gottgörelse som utgör beskattningsbar inkomst enligt lagen om sjömansskatt.	Åtnjutna förmåner.

Nuvarande lydelse

3 mom.⁶ Den som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse enligt fondkommissionslagen (1979:748) är skyldig att efter anmaning lämna uppgifter som avses i 1 mom. 9 även i fråga om ej namngivna personer.

Föreslagen lydelse

3 mom. Den som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse enligt fondkommissionslagen (1979:748) är skyldig att efter anmaning lämna uppgifter som avses i 1 mom. 9 även i fråga om ej namngivna personer. Detsamma gäller valutabank och fondkommissionär beträffande uppgifter som avses i 1 mom. 10.

⁵ Senaste lydelse 1987: 105.

⁶ Senaste lydelse 1987: 105.

1 mom.⁷ Envar, som har utbe-
kommit utdelning på aktier i
svenskt aktiebolag, på vilket 3 kap.
8 § aktiebolagslagen (1975: 1385), 3
kap. 8 § försäkringsrörelselagen
(1982: 713) eller 3 kap. 8 § bankak-
tiebolagslagen (1987: 618) icke är
tillämplig, så ock envar, som här i
riket har utbekommit

a) utdelning på andelar i svensk
ekonomisk förening, svensk aktie-
fond, för vilken register ej förs en-
ligt 31 § aktiefondslagen
(1974: 931), eller, om den icke har
betalts ut genom Värdepapperscen-
tralen VPC Aktiebolag (värdepap-
perscentralen), från utländsk juri-
disk person eller

b) ränta, vilken har erlagts mot
avlämnande av kupong eller kvitto
och icke har betalts ut genom vär-
depapperscentralen, på obligation,
förlagsbevis eller annan för den all-
männa rörelsen avsedd förskriv-
ning.

är skyldig att till ledning för egen
taxering vid mottagandet av utdel-
ningen eller räntan avge särskild
uppgift härom. Lyfts beloppet för
annans räkning, och överlämnas ej
därvid en av denne avgiven veder-
börlig uppgift, skall uppgift i stället
avges av den, som lyfter beloppet,
och därvid uppges namn och
hemvist på den, för vars räkning
beloppet lyfts. Utbekommer någon
utdelning eller ränta mot kupong,
som han har förvärvat utan det vär-
depapper kupongen tillhör, skall
också uppges namn och hemvist på
den, från vilken kupongen har för-
värvats.

Uppgift avfattas enligt fastställt formulär och avlämnas till den, som
utbetalar utdelning eller ränta. Denne skall tillse att uppgift avlämnas,
innan betalning sker.

Den som begär registrering hos värdepapperscentralen av värdepapper
som avses berättiga till utdelning från utländsk juridisk person eller som
äsyftas i första stycket b skall samtidigt lämna uppgift om namn och
hemvist på den, för vilkens räkning utdelningen eller räntan skall lyftas.

1 mom. Envar, som har utbe-
kommit utdelning på aktier i
svenskt aktiebolag, på vilket 3 kap.
8 § aktiebolagslagen (1975: 1385), 3
kap. 8 § försäkringsrörelselagen
(1982: 713) eller 3 kap. 8 § bankak-
tiebolagslagen (1987: 618) icke är
tillämplig, så ock envar, som här i
riket har utbekommit

a) utdelning på andelar i svensk
ekonomisk förening, svensk aktie-
fond, för vilken register ej förs en-
ligt 31 § aktiefondslagen
(1974: 931), eller, om den icke har
betalts ut genom Värdepapperscen-
tralen VPC Aktiebolag (värdepap-
perscentralen) *eller avser fall som
nämns i 37 § 1 mom. 4 b*, från ut-
ländsk juridisk person eller

b) ränta, vilken har erlagts mot
avlämnande av kupong eller kvitto
och icke har betalts ut genom vär-
depapperscentralen *eller avser fall
som nämns i 37 § 1 mom. 4 b*, på
obligation, förlagsbevis eller annan
för den allmänna rörelsen avsedd
förskrivning,

är skyldig att till ledning för egen
taxering vid mottagandet av utdel-
ningen eller räntan avge särskild
uppgift härom. Lyfts beloppet för
annans räkning, och överlämnas ej
därvid en av denne avgiven veder-
börlig uppgift, skall uppgift i stället
avges av den, som lyfter beloppet,
och därvid uppges namn och
hemvist på den, för vars räkning
beloppet lyfts. Utbekommer någon
utdelning eller ränta mot kupong,
som han har förvärvat utan det vär-
depapper kupongen tillhör, skall
också uppges namn och hemvist på
den, från vilken kupongen har för-
värvats.

⁷ Senaste lydelse 1987: 634.

Ändras förhållande om vilket sådan uppgift har lämnats, skall den som har lämnat uppgiften utan dröjsmål anmäla detta skriftligen till värdepapperscentralen. Bank eller fondkommissionär, som är auktoriserad som förvaltare av aktier enligt lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering, är skyldig att lämna sådan uppgift som rör ränta efter anmodan från värdepapperscentralen. Sådan anmodan får ej göras senare än fem år efter utbetalningen av räntan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989 och tillämpas första gången i fråga om kontrolluppgift till ledning vid 1990 års taxering. Bestämmelserna i 37 § 1 mom. 4 c tillämpas i fråga om betalningar som görs efter ikraftträdandet.

Lag om ändring i skatteregisterlagen (1980:343)

Härigenom föreskrivs att 7 § skatteregisterlagen (1980:343)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*7 §²

För fysisk eller juridisk person får, utöver de uppgifter som anges i 5 och 6 § §, det centrala skatteregistret innehålla följande uppgifter.

1. Sådana uppgifter om ägarförhållandena i fåmansföretag som avses i 25 § 8) taxeringslagen (1956:623).

2. Uppgifter angående avslutad revision, verkställt taxerings- eller mervärdeskattebesök eller annat sammanträffande enligt 31 § 2 mom. tredje stycket taxeringslagen eller 26 a § lagen (1968:430) om mervärdeskatt. För varje sådan åtgärd får anges tid, art, beskattningsperiod, skattelag, myndighets beslut om beloppsmässiga ändringar av skatt eller underlag för skatt med anledning av åtgärden samt uppgift huruvida bokförings-skyldighet har fullgjorts.

3. Uppgift om registrering av skyldighet att betala skatt, uppgifter som behövs för att bestämma skatt enligt uppbördslagen (1953:272) och lagen om mervärdeskatt eller avgift enligt lagen (1982:423) om allmän löneavgift och lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare samt uppgifter om redovisning, inbetalning och återbetalning av sådana skatter eller avgifter.

4. Uppgifter om maskinellt framställt förslag till sådant beslut som enligt lag eller förordning skall antecknas i skattelängd.

5. Uppgift om beslut om anstånd med avgivande av deklaration och med betalning av skatt, dock ej skälen för besluten, samt uppgift om att laga förfall föreligger för underlåtenhet att fullgöra deklarationsskyldighet.

6. Administrativa och tekniska uppgifter som behövs för beskattningen.

7. Uppgifter som skall lämnas i allmän självdeklaration i sammanställningarna för statlig och kommunal inkomstskatt, i förmögenhetsredovisningen om skattepliktig förmögenhet samt uppgifter som skall lämnas i förenklad självdeklaration.

8. Uppgift om beslut om beskattning, dock ej skälen för beslutet, samt uppgift om utmätning enligt 68 § 6 mom. uppbördslagen.

9. Uppgift om att fordran mot personen registrerats hos kronofogdemyndighet, uppgift om indrivningsresultat, uppgift om beslut om ackord, likvidation eller konkurs samt uppgift om betalningsinställelse.

10. Uppgift om antal anställda och de anställdas personnummer.

11. Uppgift om telefonnummer, särskild adress för skattsedelsförsändelse samt namn, adress och telefonnummer för ombud.

12. Uppgift från kontrolluppgift enligt 37 § 1 mom. 1–3, 3 b–3 f, 4, 4 a, 8 och 10, 8 mom. samt 42 § 1 mom. och 3 mom. första stycket taxeringslagen samt från sådan särskild uppgift som avses i 3 § lagen (1959:551) om beräkning av pen-

12. Uppgift från kontrolluppgift enligt 37 § 1 mom. 1–3, 3 b–3 f, 4, 4 a–4 c, 8 och 10, 8 mom. samt 42 § 1 mom. och 3 mom. första stycket taxeringslagen samt från sådan särskild uppgift som avses i 3 § lagen (1959:551) om beräkning av

¹ Lagen omtryckt 1983:143.

² Senaste lydelse 1986:1301.

sionsgrundande inkomst enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

pensionsgrundande inkomst enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

13. Uppgift om beteckning, köpeskilling, taxeringsvärde, delvärde, beskattningsnatur, typ av fång och tidpunkt för fångat för fastighet som ägs eller innehas av personen, andelens storlek om fastigheten har flera ägare, sådan uppgift om fastigheten som behövs för bedömning huruvida inkomst av fastigheten skall beräknas med tillämpning av 24 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370) och uppgift om intäkt som har beräknats med tillämpning av nämnda lagrum, övriga uppgifter som behövs för beräkning av statlig fastighetsskatt samt uppgift som behövs för värdering av bostad på fastighet.

14. Uppgift om tid och art för planerad eller pågående revision samt beskattningsperiod och skatteslag som denna avser samt uppgift om tid för planerat taxerings- eller mervärdeskattebesök eller annat sammanträffande enligt 31 § 2 mom. tredje stycket taxeringslagen eller 26 a § lagen om mervärdeskatt.

15. Uppgift om postgiro- och bankgironummer, om personen är näringsidkare.

16. Uppgift om bruttointäkt av tjänst och dennas fördelning på olika kategorier av tjänst samt summan av avdrag från intäkten och dennas fördelning på kostnader för resor mellan bostad och arbetsplats å ena sidan och övriga kostnader å andra sidan.

17. Uppgift om omsättning i näringsverksamhet.

18. Uppgift angående varulager, resultat av bruttovinstberäkning, annan beräkning av relationstal eller liknande, nettointäkt eller underskott av förvärvskälla med angivande av den del därav som belöper på delägare, skönsmässig beräkning, belopp som under beskattningsåret har stått till förfogande för levnadskostnader, varuuttag, totala bilkostnader samt privat andel därav, bilförmån, bostadsförmån eller annan sådan förmån, avsättning till fond, investeringsreserv eller liknande, insättning på skogs-konto eller liknande, nedskrivning av fordringar samt av- och nedskrivning med högsta möjliga belopp, dock endast uppgift om att här angivit förhållande förcligger och om belopp, procenttal eller årtal.

19. Uppgift från centrala bilregistret om innehav av fordon samt om fordonets registreringsnummer, märke, typ och årsmodell.

20. Uppgift för beräkning av skattereduktion för fackföreningsavgift.

21. Uppgift om bosättningsland och tidpunkt för byte av bosättningsland.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om tillämpning av valutalagen (1939:350)

Härigenom föreskrivs att 2 § första stycket 1, 2 och 4—8 samt 5 § 1 och 3 valutalagen (1939:350) skall tillämpas under tiden den 1 juli 1989 — den 30 juni 1990.

**Förordning om fortsatt giltighet av valutaförordningen
(1959:264)**

Härigenom föreskrivs att valutaförordningen (1959:264), som enligt förordningen (1988:352) gäller till utgången av juni 1989, skall fortsätta att gälla till utgången av juni 1990.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 mars 1989

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Hultérström, Lindqvist, Lönnqvist, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström

Föredragande: statsrådet Engström

Proposition om fortsatt valutareglering, m. m.

1 Inledning

I finansplanen till 1989 års budgetproposition (prop. 1988/89:100, bilaga 1) som godkänts av riksdagen (FiU 20, rskr. 101) anförde chefen för finansdepartementet att tiden nu är mogen att i allt väsentligt avveckla de kvarvarande delarna av valutaregleringen. Valutalagstiftningen bör behållas endast i beredskapssyfte. Samtidigt underströks att avvecklingen bör ske på ett sådant sätt att dels en god statistik över utrikesbetalningarna kan bibehållas, dels en fungerande skattekontroll kan upprätthållas. I den sista delen behövs lagstiftning. Jag tar nu upp denna fråga.

Med hänsyn till den korta tid som stått till buds för att utarbeta detta förslag har, när det gäller frågorna om skattekontroll, beredningen inte kunnat rymma ett sedvanligt remissförfarande. Synpunkter har i stället under hand inhämtats från riksbanken, riksskatteverket, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges föreningsbankers förbund.

Regeringen beslutade den 22 mars 1989 att inhämta lagrådets yttrande över ett inom finansdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i taxeringslagen (1956:623).

Mitt förslag nu i den delen skiljer sig från lagrådsremissens endast genom att en mindre redaktionell ändring gjorts.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 1*.

Jag skall nu ta upp frågan om förslag till riksdagen i ämnet.

Jag vill redan här tala om att en del av mina förslag bara är temporära. Av inte minst tidsskäl har det inte varit möjligt att i fråga om skattekontroll utarbeta förslag som i alla delar är fristående från gällande bestämmelser om valutareglering. En annan lösning än den jag föreslår nu krävs när de egentliga motiven för valutaförfattningarna helt har fallit bort. Då får frågorna om skattekontroll hanteras på ett annat sätt än som kan ske så länge som vissa delar av valutalagstiftningen bör behållas. Jag räknar därför med att frågorna tas upp till en mera genomgripande behandling i ett senare sammanhang.

Den författningstekniska lösning som jag har stannat för nu förutsätter att vissa bestämmelser i valutalagen (1939:350) samt valutaförordningen (1959:264) får gälla ytterligare ett år. För en sådan förlängning talar också andra skäl.

Enligt valutalagen (ändrad senast 1988:1393) gäller i fredstid att fullmäktige i Sveriges riksbank skall göra framställning till regeringen om valutareglering, om det bedöms nödvändigt för att nå centrala mål som har fastställts för den ekonomiska politiken. Fullmäktige skall därvid begära att regeringen föreslår riksdagen en lag om tillämpning av valutalagen för högst ett år. Regeringen skall samtidigt med att ett sådant lagförslag läggs fram förelägga riksdagen de valutareglerande föreskrifter som regeringen avser att besluta. Sådana föreskrifter finns i valutaförordningen (1959:264, ändrad senast 1988:352). En redogörelse för innehållet i valutalagen och valutaförordningen finns i prop. 1975:82 (s. 14–21) och prop. 1977/78:169 (s. 6 och 7). I valutakommitténs slutbetänkande (SOU 1985:52) Översyn av valutaregleringen finns vidare en ingående redogörelse för valutaregleringens principer och tillämpning.

Genom lagen (1988:351) om tillämpning av valutalagen och förordningen (1988:352) om fortsatt giltighet av valutaförordningen har valutareglering föreskrivits för tiden den 1 juli 1988 – den 30 juni 1989 (prop. 1987/88:134, FiU 27, rskr. 296).

Fullmäktige i riksbanken har i en skrivelse till finansdepartementet den 19 januari 1989 hemställt om förlängning av valutaregleringen.

Jag lägger därför nu också fram förslag om en sådan förlängning. Detta hindrar givetvis inte att riksbanken beslutar om fortsatta avregleringar i den takt som banken finner vara riktig.

2 Förlängning av valutaregleringen

2.1 Riksbankens skrivelse

I sin skrivelse till finansdepartementet anför riksbankens fullmäktige bl. a. att liberaliserings- och förenklingsarbetet inom valutaområdet fortsatt i enlighet med vad som framfördes i fullmäktiges remissyttrande över valutakommitténs slutbetänkande och att det som i yttrandet angavs vara första etappen av en avveckling av valutaregleringen nu slutförts. Av skäl som utvecklas i skrivelsen anser fullmäktige att återstående delar av valutaregleringen i allt väsentligt bör avvecklas men att möjlighet till reglering bör behållas i beredskapssyfte. I enlighet härmed avser fullmäktige att genom ändringar i riksbankens tillämpningsföreskrifter till valutaförordningen avskaffa också de valutarestriktioner som brukat betecknas som regleringens hårda kärna. Fullmäktige föreslår likväl att förordnande ges om fortsatt valutareglering t. o. m. den 30 juni 1990. Tiden fram till dess bör enligt fullmäktige användas för den fortsatta avvecklingen av valutaregleringen och för att överväga och föreslå lösningar på bl. a. skattekontroll- och statistikproblem som valutaregleringens avskaffande medför. Fullmäktige hemställer därför att regeringen föreslår riksdagen att anta en lag om till-

lämpning av 2 § första stycket 1, 2 och 4—8 samt 5 § 1 och 3 valutalagen att gälla under tiden den 1 juli 1989 — den 30 juni 1990 samt att regeringen förordnar om fortsatt giltighet av valutaförordningen.

Till protokollet i detta ärende bör som bilaga 2 fogas fullmäktiges skrivelse.

2.2 Remissyttranden

Efter remiss har yttranden över riksbanksfullmäktiges skrivelse avgetts av fullmäktige i riksgäldskontoret, bankinspektionen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund och Sveriges industriförbund.

Remissinstanserna har godtagit riksbankens begäran att valutaregleringen förlängs att gälla i ytterligare ett år eller lämnat den utan erinran. Minoriteter inom riksgäldsfullmäktige anser dock att regleringen bör förlängas i enbart ett halvt år resp. inte alls. Remissvaren ger genomgående uttryck för en positiv inställning till att fortsätta avregleringar inom valutaområdet sker. De närmare synpunkter som framförts i remissyttrandena framgår av en remissammanställning, som bör fogas till protokollet som bilaga 3.

2.3 Valutaregleringen

I årets finansplan konstateras att den långvariga användningen av valutaregleringen, den fortgående internationaliseringen av näringslivet och den snabba utvecklingen av nya finansiella instrument gjort regleringen allt mindre effektiv. Samtidigt har, i linje med de riktlinjer som riksdagen tidigare ställt sig bakom, betydande liberaliseringar av regleringen skett under senare år.

Det framhålls i finansplanen att de återstående delarna av regleringen inte utgör något reellt skydd mot stora kapitalflöden och inte heller ger något effektivt stöd för stabiliseringspolitiken. Omfattande stockar av utlandslån har byggts upp med åtföljande stora amorteringar. Tillsammans med möjliga betalningsförskjutningar i utrikeshandeln innebär detta stora latenta kapitalflöden i tider med valutaoro. Regleringen ger samtidigt upphov till samhällsekonomiska kostnader som i första hand får bäras av mindre företag och hushåll. Det konstateras också att återstående jämförelsevis begränsade valutarestriktioner i huvuddelen av EG-länderna kommer att avskaffas 1990 samt att det vore olyckligt om Sverige ställde sig vid sidan av den utvecklingen.

De uppfattningar som kom till uttryck i finansplanen och som riksdagen ställt sig bakom är grunden för mina överväganden i detta ärende. Några samhällsekonomiskt eller stabiliseringspolitiskt bärande skäl till att behålla det materiella innehållet i valutaregleringen finns inte längre. Det går inte att hävda att Sverige i dag kan föra en autonom penningpolitik i skydd av valutaregleringen. Även om regleringen periodvis har bedömts utgöra ett visst stöd för penningpolitiken, pekar utvecklingen entydigt på att dylika effekter alltmer reduceras. Erfarenheterna av den hittillsvarande

liberaliseringsprocessen är också goda. Som riksbanken framhåller i sin skrivelse har fullgod balans i valutaflödena kunnat uppnås med generella penningpolitiska medel och variationer i kronans kurs inom den fastställda bandbredden.

Inte heller går det att visa på några avgörande samhällsekonomiska förhållanden som skulle motivera att en i och för sig önskvärd avreglering bör skjutas på framtiden. Den svenska ekonomin, inte minst den konkurrensutsatta delen, står i dag väsentligt bättre rustad än i början av 1980-talet. Det internationella förtroendet för vår ekonomi och för vår ekonomiska politik är också starkare än tidigare.

En bibehållen reglering skulle innebära att Sverige fjärmade sig från den internationella utvecklingen. På intet vis skulle det öka förtroendet för vår vilja och våra möjligheter att uppnå en balanserad ekonomisk utveckling och upprätthålla en fast växelkurs. En sådan hållning står också i konflikt med den klart uttryckta ambitionen i regeringens proposition (1987/88: 66) om Sverige och den västeuropeiska integrationen. I denna framhålls att Sverige så långt möjligt bör utforma ett regelsystem på bl. a. de ekonomiska områdena i harmoni med utvecklingen inom gemenskapen. Fria kapitalrörelser ses inom EG som en avgörande förutsättning för att en integration av den finansiella tjänstesektorn skall komma till stånd och ge välfärdsvinster för företag och hushåll. För Sveriges del måste målet vara en lagstiftning på de finansiella områdena som skapar förutsättningar för likvärdiga konkurrensvillkor med omvärlden. Det ger oss möjlighet att delta i och tillgodogöra oss vinsterna av den internationella integrationen på inte minst det finansiella fältet.

Valutaregleringen bör därför i allt väsentligt avvecklas. På kapitalrörelseområdet innebär en avreglering mer konkret att den frihet för aktietransaktioner över gränserna som redan uppnåtts även bör gälla för räntebärande värdepapper. Även andra slag av finansiella placeringar samt reala investeringar bör i princip inte förhindras av valutaregleringsskäl. De placeringsmöjligheter som därvid skapas kommer att leda till s. k. portföljanpassningar. Internationella erfarenheter visar att en sådan anpassningsprocess tar relativt lång tid och att det inte är möjligt att i detalj förutse dess förlopp. En avreglering ökar förvisso också känsligheten för kortsiktiga, förväntningsbetingade kapitalrörelser. Som jag nämnt ovan är emellertid potentialen för svängningar i valutaflödet avsevärd redan i dag. Erfarenheterna visar att en stabil yttre balans och valutakurs i längden endast kan upprätthållas med generella åtgärder inom finans- och penningpolitiken.

En avveckling av valutaregleringen måste emellertid ske på ett sådant sätt att skattekontroll och statistikinsamling kan upprätthållas på en god nivå. Som påpekas i riksbankens skrivelse utnyttjas delar av valutaregleringens bestämmelser för skattekontrolländamål. En utsträckt liberalisering av olika kapitaltransaktioner över gränserna fordrar en ökad uppgiftsinsamling och uppgiftsskyldighet för de betalningsförmedlande bankerna. Det innebär också att vissa restriktioner måste gälla för betalningsförmedlingen till och från utlandet samt för förvaltningen av olika sorters värdepapper.

Lagfrågorna om skattekontroll kan lösas på olika sätt. På sikt är det nödvändigt att denna lagstiftning i största möjliga utsträckning läggs utanför valutalagstiftningens ram. Valutalagen kan därvid begränsas till att i princip vara en beredskapslag. Under en övergångstid anser jag det emellertid lämpligast att låta de delar av valutaförfattningarna som är av väsentlig betydelse för att skapa underlag för skattekontrollen stå kvar i princip oförändrade. När det materiella innehållet i valutaregleringen så långt möjligt avvecklats finns det anledning att återkomma med förslag om hur frågorna om skattekontroll bör lösas. Som framgår nedan bör det dock redan i detta sammanhang lämnas förslag till skattekontrollregler som möjliggör en snar avveckling av vissa förbud i valutalagstiftningen.

Även i dessa frågor är det av stort intresse att se hur regelverket inom EG utformas. Möjligheterna att anpassa våra regler till dem som skall gälla i EG får bl. a. bedömas utifrån de restriktioner som enskilda medlemsländer av särskilt skattekontrollskäl får tillämpa utan att bryta mot EG:s övriga lagstiftning för kapitalrörelser och finansiella tjänster. Bestämmelserna härvidlag är dock ännu inte i detalj fastlagda.

Enligt min mening bör det, mot den bakgrund som här angetts, vara mest ändamålsenligt att fullmakterna i valutalagen får tas i anspråk under ytterligare ett år så att skattekontrollintresset därigenom kan tas tillvara under det övergångsskede som nu förestår. Som riksbanken framhåller kan en fortsatt avveckling av valutaregleringen liksom hittills ske inom ramen för nuvarande valutalag och valutaförordning.

3 Skattekontroll

3.1 Allmänt

Ett effektivt skatteadministrativt system förutsätter bl. a. regler som ger taxeringsmyndigheterna tillförlitliga uppgifter för taxeringen.

Antalet fall i vilka de svenska skattereglerna blir tillämpliga på ekonomiska transaktioner mellan svenskar och utlänningar är endast en bråkdel av de fall som gäller transaktioner mellan svenskar. Utlandstransaktioner av betydelse vid beskattningen har hittills berört främst de större företagen. Valutaregleringen kan sägas ha fungerat som en tröskel som det stora flertalet skattskyldiga inte kunnat eller haft anledning att passera. Den har därigenom — trots att den haft ett helt annat syfte — förbättrat förutsättningarna för ett effektivt system för skattekontroll. Genom regleringen har det svenska kontrollsystemet kunnat riktas in mot att hindra skatteundandragande vid transaktioner inom landet. Kontrollregler som särskilt tar sikte på transaktioner med utlandet har behövts endast i mindre omfattning.

En avveckling av valutaregleringen som genomförs fullt ut och därmed avser både det materiella innehållet i lagstiftningen och formerna för betalningarna till och från utlandet skulle ändra förutsättningarna för skattekontrollen.

Genom avvecklingen av valutaregleringen finns risk för en ökad överföring av kapital till utlandet, t. ex. till lågskatteländer. Det kan därvid

komma att bli allt svårare att se till att våra inhemska beskattningsregler efterlevs. I viss mån motverkas detta genom de överenskommelser som Sverige har träffat och fortlöpande träffar med andra stater om handräckning och annat bistånd i skatteangelägenheter. Dessa syftar bl. a. till att förse resp. stat med uppgifter som behövs för beskattningen. I sammanhanget bör nämnas det arbete som bedrivits inom OECD:s och Europarådets ram med en multilateral konvention om samarbete inom skattekontrollområdet. Sverige har i detta arbete spelat en viktig pådrivande roll. Avsikten är att riksdagen senare under året skall föreläggas förslag om svensk anslutning till konventionen och därav föranledda interna regeländringar. Jag vill understryka att ett samarbete skattemyndigheterna emellan i olika länder är den på sikt enda möjligheten att upprätthålla en helt tillfredsställande kontrollnivå i fråga om transaktioner över gränserna. Även om arbetet med att nå fram till bilaterala eller multilaterala överenskommelser om sådant samarbete är tungrott och tidskrävande bör vi från svensk sida inte bara medverka i detta utan med all kraft verka pådrivande i syfte att uppnå ett heltäckande internationellt samarbete på skattekontrollområdet.

Friare kapitalrörelser kan vidare skapa behov av ändringar i de materiella beskattningsreglerna. Av intresse är exempelvis att det inom EG pågår diskussioner om att införa en definitiv källskatt på utbetalningar av räntor till personer bosatta inom EG-området. I anslutning till att man inom EG i någon mån söker samordna beskattningsreglerna är det för övrigt också en strävan att förstärka samarbetet mellan skattemyndigheterna i de olika länderna. För svensk del kan nämnas att det inom finansdepartementet har upprättats en promemoria (Ds 1988:62) Beskattning av royalty från Sverige, som för närvarande är ute på remiss. I promemorian föreslås en definitiv källskatt på royalty till utlandet, en källskatt liknande den som redan finns på aktieutdelningar. I det här lagstiftningsärendet avser jag emellertid inte att närmare gå in på materiella beskattningsfrågor.

I dagsläget är det framför allt skattekontrollintresset som kommer i förgrunden. Det ökade antalet transaktioner med utlandet som kan förväntas bör enligt min mening så långt som möjligt styras till former som är kontrollerbara så att skattemyndigheten inte i alla lägen bara måste förlita sig på de uppgifter som lämnas i självdeklarationen. Detta innebär att de utlandstransaktioner som är av intresse för beskattningen, i likhet med i dag, bör göras på sådant sätt att skattemyndigheterna kan få kännedom om dem. Utgångspunkten bör vara att skattemyndigheterna kan få ta del av eller automatiskt få uppgifter om transaktioner med utlandet i samma utsträckning som i fråga om transaktioner inom landet. Kontrollen kan då hållas på jämn nivå, en nivå som i stort sett är oberoende av huruvida det är inhemska transaktioner eller inte. Detta förutsätter bl. a. en viss utvidgning av nuvarande skyldigheter att lämna kontrolluppgifter.

En målsättning bör givetvis vara att inte fler uppgifter hämtas in än vad som behövs för en riktig taxering. Jag vill därför påpeka att det från kontrollsynpunkt inte är nödvändigt med en obligatorisk skyldighet att lämna kontrolluppgifter i fråga om alla slag av utlandstransaktioner. I många fall är det tillräckligt att uppgifterna lämnas först efter en anmaning

från skattemyndigheterna i varje särskilt fall. Därigenom kan antalet uppgifter som skall lämnas utan anmaning hållas lågt.

När det gäller frågan om vem som skall vara skyldig att lämna kontrolluppgifter finns det många gånger en betydande skillnad mellan transaktioner inom och utom landet. Det går nämligen inte att i Sverige lagstifta om att ett utländskt rättssubjekt skall vara skyldigt att lämna kontrolluppgifter till svenska skattemyndigheter. Lagstiftningen kan omfatta endast inhemska rättssubjekt. Med hänsyn härtill går det i allmänhet inte att, såsom i fråga om transaktioner inom landet, ålägga den skattskyldiges motpart en kontrolluppgiftsskyldighet. I stället får skyldigheten läggas på den som här har varit förmedlande länk mellan de egentliga parterna dvs. valutabank eller fondkommissionär.

3.2 Kvarvarande valutarestriktioner som grund för skattekontrollen

Under de senaste åren har en stor del av valutaregleringen avvecklats. Redan i juni 1986 slopades kravet på utlandsfinansiering av svenska direkta investeringar i utlandet liksom även kravet på att sådana investeringar i princip skall ägas direkt från Sverige. Samtidigt höjdes det tillåtna beloppet för köp av rekreationsbostad i utlandet till 800 000 kr. I januari 1987 avreglerades affärer mellan två utländska valutor och fr. o. m. februari samma år sänktes löptidskravet för finansiell upplåning från två till ett år. Samtidigt gjordes också vissa förenklingar i upplåningsreglerna. Även när det gäller kommersiella krediter har förenklingar gjorts. Vidare har valutabankerna fått rätt att ge krediter till och utfärda garantier för utländsk verksamhet som inte behöver ha anknytning till Sverige. I februari 1988 gav riksbanken en generell dispens för försäljning av svenska börsnoterade aktier och OTC-aktier till utlandet och fr. o. m. juni samma år fick valutabankerna verkställa betalningar för vissa direkta investeringar utan riksbankens tillstånd. Under januari i år blev det fullständigt fritt att köpa och sälja utländska aktier. Under denna månad blev det också tillåtet för alla juridiska personer att fritt köpa fastigheter i utlandet. Dessutom utfärdade riksbanken en generell dispens för såväl utgående som ingående direkta investeringar.

Väsentliga delar av valutaregleringen kvarstår dock alltjämt. Det gäller exempelvis köp och försäljning av andra utländska värdepapper än aktier liksom valutaautlåningars förvärv av räntebärande svenska värdepapper. Det gäller också valutainlåningars bankdepositioner i utlandet som med endast något undantag är förbjudna samt valutaautlåningars externa kronkonton i Sverige som inte får vara räntebärande. Restriktioner finns även i fråga om löptider och återbetalning vid lån i utländsk valuta och i fråga om lån till utlandet. När det gäller emigrationsvaluta finns ett flertal regler som syftar till att hindra en emigrant som har skatteskulder i Sverige att undandra sig sin betalningsskyldighet genom att föra ut tillgångar till utlandet. Vidare har en fysisk person inte rätt att ta upp lån i utlandet och inte heller rätt att teckna utländska livförsäkringar. Från det sistnämnda förbudet görs dock undantag för premier upp till 3 000 kr. per år.

Till de nu angivna restriktionerna kommer kravet att betalningar till och från utlandet skall ske genom förmedling av valutabank och att värdepapperstransaktioner med utlandet måste ske genom förmedling av valutabank eller annan svensk fondkommissionär. Dessutom skall utländska aktier som förvärvas av en valutainlänning förvaras i depå hos valutabank eller hos av riksbanken godkänd fondkommissionär. Riksbanken har vid beredningen av detta ärende uppgett att de delar av valutaregleringen som är av mera formellt slag och i praktiken har särskild betydelse för skattekontrollen i allt väsentligt bör kvarstå även under tiden den 1 juli 1989 – 30 juni 1990. Det gäller den reglering som t.ex. anger på vilket sätt betalningar till och från utlandet får ske. Regleringen som i första hand bör ligga till grund för bankens fortsatta statistikinsamling om betalningsflödet mellan Sverige och utlandet, innebär i korthet följande.

Betalningar via valutabank

I valutaförordningen finns ett principiellt förbud mot utförsel och införsel av betalningsmedel och värdepapper. Enligt 4 § förordningen får sålunda värdepapper och andra betalningsmedel än växlar inte föras ut ur landet utan riksbankens tillstånd. Resande till utlandet får dock föra ut resevaluta till belopp som riksbanken medger. I 6 § finns ett motsvarande införselförbud. Vidare finns i 5 och 6 §§ förbud mot att verkställa betalning till resp. motta betalning från valutautlänning.

Valutaregleringen syftar emellertid inte till att hindra eller försvåra normala kommersiella transaktioner mellan Sverige och utlandet. Från de allmänna betalningsförbuden i 5 och 6 §§ valutaförordningen har därför förts in ett undantag för s.k. löpande betalningar genom valutabank, 10 a §. Med betalningar genom valutabank jämställs även betalning genom avräkning i kontokurantförhållande, dvs. kvittning av valutainlånnings fordran och skuld gentemot en och samma valutautlänning.

Vad som är att hänföra till löpande betalningar anges i en anvisning till 3 och 10 a §§ valutaförordningen genom en exemplifierande uppräknin. Till sådana betalningar hänförs bl.a. alla betalningar som gäller import eller export av varor och tjänster liksom betalningar vid transitohandel, förutsatt att normala betalningsvillkor enligt kommersiell praxis föreligger.

Riksbanken har därtill i sina tillämpningsföreskrifter till valutaförordningen utfärdat dispenser för ett stort antal kapitalbetalningar. Dessa förutsätter som regel att betalningen skall gå via valutabank. Detta krav har också stått kvar när riksbanken nu har slopat stora delar av valutarestriktionerna. Huvuddelen av alla betalningar till och från utlandet skall alltså alltjämt gå via valutabank. Detta förhållande bör enligt riksbanken bestå så länge valutaförordningen gäller.

Depåkrav

Riksbanken har utfärdat en generell dispens för valutainlånnin. att från utlandet köpa utländska aktier på villkor att aktierna läggs i depå hos

valutabank eller hos av riksbanken godkänd fondkommissionär. Banken eller fondkommissionären får i sin tur förvara aktierna i depå i utlandet. Vid köp av aktier som representerar en direkt investering gäller depåkravet endast i fråga om fysiska personer.

Med att aktier läggs i depå hos valutabank eller hos av riksbanken godkänd fondkommissionär jämställs att innehavare av aktier i ett kontobaserat aktiesystem låter valutabank eller fondkommissionär tillse att aktierna inte kan disponeras utan bankens eller fondkommissionärens medverkan. Vad som sägs om utländska aktier gäller även andelar i utländsk aktiefond som placerar minst 75 % av sina tillgångar i aktier.

Valutabank och fondkommissionär är skyldig att på begäran av riksbanken lämna uppgift om depåns innehåll och depåns marknadsvärde vid senaste årsskifte.

Aktier som förvaras i depå hos valutabank eller fondkommissionär får säljas till utlandet genom valutabank eller fondkommissionär. Aktierna får också på samma sätt överlätas till valutainlänning varvid aktierna alltjämt skall förvaras i depå hos valutabank eller fondkommissionär. Vid försäljning av aktier som tillhör en emigrant skall försäljningslikviden gottskrivas emigranten genom insättning på ett spärrat konto.

Konton i utlandet

En valutainlänning får enligt 5 § valutaförordningen inte utan riksbankens medgivande öppna konto i utlandet eller göra transaktioner över sådant konto i andra än i riksbankens föreskrifter särskilt angivna fall.

Enligt riksbankens föreskrifter får valutainlänning begagna sig av konto i utländsk bank för bl. a. sådana betalningar som får ske under vistelse utomlands samt för betalning av drifts- och underhållskostnader för bostad för eget bruk i utlandet.

Riksbanken lämnar normalt tillstånd till exportör för uppsamling av exportlikvider för vidareföring till Sverige. Även en importör kan under vissa förutsättningar få tillstånd att erlagga betalning av importlikvider från ett eget konto i utländsk bank. En entreprenör kan likaså få begagna sig av sådant konto för underlättande av lokala utbetalningar i samband med entreprenadarbete i utlandet. Detsamma gäller företag som med riksbankens tillstånd driver verksamhet genom filial i utlandet. Även researrangörer får normalt tillstånd till eget konto i utlandet för uppsamling av ett stort antal smärre kundlikvider för vidareföring till Sverige samt för verkställande av lokala utbetalningar i samband med rörelsen i utlandet.

Utländska försäkringar

Valutaförordningens utförselförbud gäller i princip även i fråga om betalning av försäkringspremier. Av anvisningarna till 3 och 10 a § § valutaförordningen kompletterade med riksbankens föreskrifter framgår emellertid att som löpande betalning anses bl. a. betalning av premier för annan försäkring än livförsäkring. Detsamma gäller betalning av premie, som

inte är av engångsnatur, för livförsäkring vartill i detta sammanhang även hänförs pensionsförsäkringar av olika slag innehållande ålders-, familje- eller sjukpensionsförmåner, dock får summan av de livförsäkringspremier valutainlänning har att betala till utlandet för kalenderår inte överstiga 3 000 kr. Sådana premier som anses vara löpande betalningar är, som framgår av det som sagts tidigare, undantagna från betalningsförbudet. Däremot skall även sådana betalningar ske via valutabank.

3.3 Överväganden

Den uppföljning av utlandstransaktioner som sker i dag för att en tillfredsställande skattekontroll skall uppnås grundar sig i mångt och mycket på att betalningarna till och från utlandet kanaliseras genom valutabankerna. Därigenom är det möjligt att följa betalningsströmmarna. Hos valutabankerna finns uppgifter om betalningarna, och valutabankerna lämnar uppgifter vidare till riksbanken som behöver dem för sin statistik över betalningsflödet och för valutakontroll. De till riksbanken lämnade uppgifterna kan när det behövs göras tillgängliga för skattemyndigheterna. Detta följer av 46 § taxeringslagen (1956:623), TL.

Riksbanken har under hand uppgett att någon förändring av gällande betalningssystem för utlandsbetalningar inte är planerad för den tid som den nu aktuella förlängningen av valutaregleringen avser, dvs. tiden fram till halvårsskiftet 1990. De grundläggande förutsättningarna för nuvarande kontrollmöjligheter, bl. a. att uppgifter som i enskilda fall är av stor betydelse för taxeringen kan inhämtas från riksbanken, kommer därmed inte att rubbas. Enligt min mening finns det därför inte anledning att för den närmaste framtiden förorda annat än kompletteringar till rådande ordning, kompletteringar som föranleds av de avregleringar i materiellt hänseende som gjorts dels tidigare i år, dels kan komma att göras inom kort. Närmare överväganden om frågorna rörande skattekontroll i syfte att få till stånd en god lösning i ett längre perspektiv bör emellertid göras. Det finns därför anledning att återkomma i frågan i anslutning till att valutastiftningen avskaffas i sin helhet såsom instrument för den ekonomiska politiken.

På några områden finns det som jag antytt anledning att redan nu företa åtgärder så att skattemyndigheternas behov av att i vissa fall kunna få insyn i transaktioner med utlandet av betydelse för beskattningen tillgodoses. Detta bör ske inom ramen för nuvarande system. Bl. a. bör man beträffande en del transaktioner bygga ut nuvarande ordning med kontrolluppgifter från tredje man.

De områden som det enligt min mening finns skäl att nu uppmärksamma särskilt avser transaktioner med utländska aktier och andra värdepapper, placering av medel på konton eller annan räkning eller i andra tillgångar i utlandet samt betalning av premie på pensions- och kapitalförsäkringar i utlandet.

Vad först gäller utländska aktier är det sedan januari i år helt fritt för valutainlänningar att från utlandet köpa utländska aktier. Det formkravet har dock uppställts att aktierna skall läggas i särskild depå hos valutabank

eller av riksbanken godkänd fondkommissionär. Banken eller fondkommissionären får i sin tur förvara aktierna i depå i utlandet. Kravet på depåförvaring för bl. a. med sig att skattemyndigheterna kan förses med uppgifter om utbetalda utdelningar på samma sätt som sker beträffande utdelning på aktier som är registrerade hos Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (VPC). Ett motsvarande depåkrav kommer, enligt vad jag har inhämtat, riksbanken att ställa upp när banken lättar på nuvarande restriktioner rörande förvärv av utländska räntebärande värdepapper. Med krav på förvaring i depå behöver skattekontrollintresset endast riktas mot att få till stånd ett uppgiftslämnande som svarar mot det som gäller för inhemska värdepapper. Denna fråga återkommer jag till.

Möjligheterna till placering av medel på räntebärande konto eller räkning i utländsk bank eller liknande institut är för närvarande kraftigt begränsade. Riksbanken har förutskickat att begränsningarna kommer att mjukas upp så att räntebärande konto i utländsk valuta får öppnas i svensk bank. Däremot avser man inte att för den närmaste tiden generellt tillåta att konto öppnas i utlandet. En förväntad och förbättrad möjlighet att i fråga om utländsk valuta öppna konto i svensk bank medför inte att några särskilda krav behöver ställas från skattekontrollsynpunkt. Kontona kommer att kunna behandlas på samma sätt som sedvanliga konton. Bl. a. kommer den uppgiftsskyldighet om ränta som är föreskriven i TL att omfatta också de nya kontona.

Enligt riksbankens föreskrifter får en valutainlänning till utlandet betala premie på pensions- eller kapitalförsäkring med högst 3 000 kr. per kalenderår. I denna del finns det särskild anledning att ta hänsyn till de materiella beskattningsreglerna, som bl. a. innebär att avdrag inte medges för premier på pensionsförsäkringar i utlandet. Frågan om en vidgad möjlighet att teckna försäkring i utlandet bör enligt min mening vävas samman med bl. a. frågan om den mera övergripande utformningen av beskattningen på försäkringssidan. Den snare frågan är för närvarande föremål för överväganden inom utredningen (Fi 1987:07) om reformerad inkomstbeskattning. Jag anser att man bör invänta resultatet av utredningens arbete. De gällande begränsningarna avseende premier på utländska försäkringar bör därför behållas i princip oförändrade ytterligare någon tid. Riksbanken har också förklarat att några planer inte finns att för närvarande upphäva nuvarande valutarestriktioner på detta område.

Med hänsyn till den inställning i olika frågor som också är av intresse för skattekontroll som riksbanken under hand har redovisat finns det, som jag tidigare sagt, inte anledning att nu företa några ingripande åtgärder som gäller just skattekontroll. På en del punkter bör dock nuvarande förfaranderegler i TL byggas ut. Dessa kan även för den närmaste tiden till stor del vila på författningarna på valutaområdet.

De förslag rörande kontrolluppgifter som jag lägger fram i det följande har företrädare för affärsbankerna, sparbankerna och föreningsbankerna ansett vara möjliga att genomföra från teknisk utgångspunkt och inom snar framtid.

3.4.1 Nuvarande regler

I 37 § TL och de närmast följande paragraferna finns bestämmelser om skyldigheten att lämna kontrolluppgifter till ledning för inkomst- och förmögenhetstaxeringen.

Enligt 37 § 1 mom. 4a skall kontrolluppgift varje år utan anmaning lämnas av

1. den som har utbetalat utdelning på aktie i svenskt aktiebolag som är avstämningsbolag eller på vilket lagen om förenklad aktiehantering är tillämplig,

2. bank som förvarar tillgångarna i en aktiefond samt mottar inbetalningar och ombesörjer utbetalningar som avser fonden och som betalat ut utdelning på andel i svensk aktiefond för vilken förs register över innehav av andelarna i fonden,

3. den som har utbetalat utdelning från utländsk juridisk person om utdelningen utbetalats genom VPC:s försorg och

4. aktiebolag som fått tillstånd att utöva aktiefondverksamhet och som förvaltar svensk aktiefond för vilken förs register över innehav av andelarna i fonden.

Kontrolluppgiften skall i fråga om den som vid utdelningstillfället är berättigad att lyfta utdelning för egen del avse den utbetalda utdelningen. När det gäller fysisk person som hos den uppgiftsskyldige varit antecknad som innehavare av aktie eller andel i aktiefond eller utländsk juridisk person skall uppgiften även avse innehavet vid årets utgång.

Kontrolluppgifter skall självmant lämnas varje år också om räntor. Bestämmelser om detta finns i 37 § 8 mom. TL. Uppgiftsskyldig är

1. VPC,

2. den som yrkesmässigt bedrivit inlåning eller på annat sätt yrkesmässigt ombesörjt att pengar blivit räntebärande,

3. den som gett ut skuldförbindelse för den allmänna marknaden och

4. förening som från medlemmar mottagit pengar för förräntning.

Kontrolluppgift skall lämnas i fråga om den som gottskrivits ränta eller till vilken ränta utbetalats (borgenär). Uppgift skall dock inte lämnas när borgenären är en bank, hypoteksinstitut eller försäkringsanstalt. Uppgift skall inte heller lämnas i fråga om aktiebolag, förening eller stiftelse som tilldelats organisationsnummer.

Kontrolluppgiften skall med vissa undantag avse den ränta som den uppgiftsskyldige sammanlagt gottskrivit eller utbetalat till borgenären samt dennes sammanlagda fordran på den uppgiftsskyldige vid årets utgång. Undantagen gäller bl. a. ränta som understiger 100 kr.

Bestämmelser om en obligatorisk uppgiftsskyldighet beträffande utdelningar och räntor finns dessutom i 43 § TL. Paragrafen gäller bl. a. utdelning från utländsk juridisk person samt sådan ränta på obligation, förlagsbevis eller annan för den allmänna rörelsen avsedd förskrivning som har betalats ut mot avlämnande av kupong eller kvitto. Undantag har i båda fallen gjorts för utbetalningar av VPC.

I 39 § TL regleras skyldigheten att lämna kontrolluppgifter efter särskild anmaning om detta från skattemyndigheterna.

I paragrafens första moment 8 föreskrivs att den som bedrivit förmedlingsverksamhet eller därmed jämförlig verksamhet är skyldig att i fråga om namngiven person lämna uppgift om ersättning eller vederlag som förmedlats eller varom uppgift annars finns tillgänglig. I 39 § 1 mom. 9 TL finns dessutom en bestämmelse om handel med värdepapper. Den som har tillstånd att driva fondkommissionärsrörelse är skyldig att efter anmaning lämna kontrolluppgift i fråga om en person som namngetts i anmaningen. Skyldigheten avser sådana uppgifter som skall tas in i en avräkningsnota, dvs. kontrahenternas namn och adress, vilken dag avtalet ingåtts, det antal och de slag av fondpapper som omsatts, köpeskillingen eller avtalat värde på de fondpapper som omsatts genom byte och vid bytet avtalad mellanskillnad och vem som upprättat notan.

Den sist angivna bestämmelsen utvidgas genom en regel i 39 § 3 mom. TL som anger att föreskrivna uppgifter skall lämnas även i fråga om ej namngivna personer. Förutsättningen för detta är att anmaningen utfärdas av riksskatteverket eller av länsskattemyndighet efter bemyndigande av verket.

3.4.2 Överväganden och förslag

Utdelning på utländska aktier m. m.

Mitt förslag: En valutabank eller fondkommissionär som förvarar utländska värdepapper i depå eller kontoför sådana enligt valuta-bestämmelserna skall vara skyldig att utan anmaning lämna kontrolluppgifter om ränta eller annan utdelning som hänför sig till värdepapperna. Skyldigheten skall avse också innehavet vid årets utgång.

Skälen för mitt förslag: Vid den översyn av kontrolluppgiftsskyldigheten som nu görs i samband med pågående valutaavreglering bör, som jag tidigare nämnt, en utgångspunkt vara att kontrolluppgifter skall lämnas om transaktioner med utlandet i samma utsträckning som sådana uppgifter lämnas i fråga om transaktioner som görs inom Sverige.

Som jag tidigare redogjort för föreligger enligt 37 § TL en obligatorisk uppgiftsskyldighet i fråga om utdelningar på svenska aktier och på sådana utländska aktier som är registrerade hos VPC. Även ränteutbetalningar från bl. a. banker är föremål för en obligatorisk uppgiftsskyldighet.

I januari i år beslutade riksbanksfullmäktige om ändringar i tillämpningsföreskrifterna till valutaförordningen. Ändringarna innebär att en valutainlänning numera har en oinskränkt rätt att från utlandet köpa aktier på villkor att aktierna läggs i depå hos valutabank eller hos fondkommissionär som godkänts av riksbanken.

Med hänsyn till den redan öppnade möjligheten att köpa utländska aktier bör kontrolluppgiftsskyldigheten i 37 § 1 mom. TL kompletteras så

att även valutabank och fondkommissionär som förvarar utländska aktier i depå måste lämna uppgifter om utdelningar. Bestämmelsen bör omfatta också det fall då de utländska aktierna endast kontoförs hos valutabanken eller fondkommissionären. För att bl. a. underlätta granskningen vid förmögenhetstaxeringen bör uppgifter också lämnas om innehavet vid årets utgång. På motsvarande sätt bör uppgifter lämnas även i fråga om andra utländska värdepapper än aktier.

Bestämmelsen bör införas i en ny punkt, 4 b, i 37 § 1 mom. I konsekvens härmed bör en justering göras i 43 § TL så att den generella uppgiftsskyldigheten enligt den paragrafen om utdelning från en utländsk juridisk person och om utbetalning av ränta mot kupong e.d. inte längre kommer att omfatta det speciella fallet att utdelningen eller räntan avser värdepapper som förvaras i depå enligt riksbankens bestämmelser i ämnet. En komplettering bör vidare göras i 7 § skatteregisterlagen (1980:343), varigenom kontrollen av uppgifterna om utdelning och ränta avseende värdepapperna i depå kan hanteras på samma sätt som andra kontrolluppgifter enligt 37 § om utdelningar och ränta.

Betalningar till och från utlandet

Mitt förslag: Valutabank skall utan anmaning lämna kontrolluppgift på betalning som fysisk person gör till eller får från utlandet om betalningen överstiger 25 000 kr. Kontrolluppgiften skall avse dels summan av utbetalningarna, dels summan av inbetalningarna.

Skälen för mitt förslag: När det gäller fysiska personer utgör kontrolluppgifter från tredje man i allmänhet det huvudsakliga underlaget för taxeringskontrollen. Utlandstransaktioner föranleder emellertid sällan kontrolluppgifter. Utländska rättssubjekt kan ju normalt inte åläggas någon skyldighet genom svensk lagstiftning.

Av naturliga skäl är alltså skattemyndigheternas möjligheter att få fram kontrollmaterial om en skattskyldigs mellanhavanden med någon i utlandet inte lika goda som i fråga om rent inhemska förhållanden. Ett steg i riktning mot att jämna ut olikheterna är att införa en skyldighet för valutabankerna att självant lämna kontrolluppgifter om betalningar – över viss beloppsgräns – som de förmedlar till och från utlandet.

En sådan uppgiftsskyldighet borde i och för sig endast avse betalningsuppdrag som är av direkt betydelse för beskattningen. Detta skulle bl. a. förutsätta att valutabankerna gör ett urval bland sina uppgifter om betalningarna. Vidare skulle bankernas uppdragsgivare behöva åläggas att till bankerna lämna andra uppgifter än som lämnas i dag.

En mera tilltalande lösning för den närmaste tiden är enligt min mening att ansluta till det befintliga uppgiftssystemet rörande betalningar till och från utlandet. Valutabankerna lämnar sålunda redan i dag ett flertal uppgifter om utlandsbetalningar till riksbanken för statistikändamål. Det sker inom ramen för det s. k. BOK-systemet. Uppgifterna som lämnas i BOK-

systemet innehåller bl. a. information om vilken typ av betalningar det rör sig om, valuta, avsändare och mottagare. Sådana uppgifter lämnas för närvarande för betalningar överstigande 25 000 kr.

Med utgångspunkt i BOK-systemet bör valutabankerna bli skyldiga att utan anmaning lämna uppgifter om betalningar överstigande 25 000 kr. Av praktiska skäl bör skyldigheten avse enbart fysiska personers betalningar. Dessutom kan skyldigheten begränsas till upplysningar om storleken av betalningarna. Uppgifter behöver alltså inte lämnas om vad betalningarna avser. Därigenom kommer den nya uppgiftsskyldigheten att medföra att endast smärre ändringar behöver göras i valutabankernas nuvarande rutiner.

Mitt förslag föranleder att en ny bestämmelse bör införas i 37 § 1 mom. TL. Den bör där tas in som en ny punkt, 4c.

Det bör nämnas att mitt förslag bör något förbättra möjligheterna för skattemyndigheterna att få kännedom om enskilda personers köp av andra utländska företag än aktiebolag. Jag tänker då på att ett i utlandet beläget förvaltningsbolag som ägs av en svensk fysisk person under vissa förutsättningar kan beskattas här såsom en svensk ekonomisk förening. Detta anges i 3 § tredje stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. Förutsättningarna härför är att den verkliga ledningen för det utländska företaget utövas i Sverige, att företaget huvudsakligen ägs av svenska fysiska personer och att företagets verksamhet väsentligen består av handel med eller förvaltning av värdepapper.

Jag vill påpeka att den nu föreslagna uppgiftsskyldigheten utgör ett komplement till skattemyndigheternas möjligheter enligt 46 § TL att på begäran få sådana uppgifter från riksbanken som behövs för taxeringen. Med stöd av den paragrafen kan skattemyndigheterna sålunda inhämta uppgifter som enligt riksbankens regler har tillförts det nyss nämnda BOK-systemet, t.ex. uppgifter om ett företags direktinvesteringar i utlandet. Systemet innehåller för närvarande uppgifter om betalningar som överstiger 25 000 kr. Enligt vad jag har erfarit avser riksbanken att behålla BOK-systemet under den tidsperiod som nu diskuterats. Med hänsyn till den kontrollmöjlighet som därmed finns saknas det enligt min mening anledning att i det här sammanhanget närmare överväga någon annan liknande form för kontroll av företags eller andra juridiska personers utlandstransaktioner.

Försäljning av utländska värdepapper

Mitt förslag: Valutabank och fondkommissionär som förvarar utländska aktier eller andra utländska värdepapper i depå skall efter anmaning lämna uppgifter om det antal och slag av värdepapper som avyttrats under året samt det erhållna beloppet dels i fråga om en viss namngiven person, dels i fråga om i förväg ej bestämda personer.

Skälen för mitt förslag: I min redovisning av nuvarande regler om uppgiftsskyldighet nämnde jag att den som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse är skyldig att efter anmaning lämna kontrolluppgifter om avyttringar av värdepapper. Bestämmelserna, som trädde i kraft den 1 april 1987, infördes för att förstärka kontrollmöjligheterna beträffande värdepappersförsäljningar (se prop. 1986/87:78). Dessförinnan kunde en skattskyldig korttidsspekulera i aktier och andra värdepapper och underlåta att redovisa vinsten till beskattning utan någon egentlig risk för att skatteundrandragandet skulle upptäckas. Däremot fanns det även tidigare viss möjlighet att kontrollera eventuella avyttringar i t. ex. det fall då en skattskyldig erhållit utdelning och det medfört att en kontrolluppgift lämnats om utdelningen.

Eftersom det, som jag tidigare sagt, beträffande kontrollmöjligheterna i så stor utsträckning som möjligt bör finnas en överensstämmelse mellan inkomster inom landet och inkomster från utlandet, bör en uppgiftsskyldighet införas i fråga om avyttringar av depåförvarade utländska värdepapper. Denna bör motsvara den skyldighet som numera finns för fondkommissionärers handel med svenska värdepapper. Förslaget medför ändringar i 39 § 1 mom. och 3 mom. TL.

4 Upprättade författningsförslag

I enlighet med vad jag nu anfört har inom finansdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623),
2. lag om ändring i skattregisterlagen (1980:343),
3. lag om tillämpning av valutlagen (1939:350),
4. förordning om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264).

Lagrådets yttrande har inhämtats beträffande förslaget vid 1. Det vid 2 angivna lagförslaget hör inte till lagrådets granskningsområde enligt 8 kap. 18 § regeringsformen. Förslagen avseende valutaförfattningarna är av sådan beskaffenhet att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

5 Författningskommentarer

Förslaget till lag om ändring i taxeringslagen (1956:623)

37 § 1 mom.

I momentet föreslås att två nya punkter, 4 b och 4 c, införs.

I punkten 4 b ges bestämmelser om en obligatorisk kontrolluppgiftsskyldighet för valutabank och fondkommissionär avseende utdelning och ränta samt innehavet vid årets utgång av utländska aktier och andra utländska värdepapper som förvaras i depå enligt särskilda bestämmelser om detta.

Uppgiftsskyldigheten omfattar sålunda valutabanker och fondkommissionärer. Med valutabank förstås sådan bank som efter riksbankens be-

myndigande får driva handel med utländska betalningsmedel, fordringar m. m. Detsamma gäller i fråga om postverket, jfr 2 § valutalagen.

Med värdepapper avses detsamma som i riksbankens föreskrifter om tillämpning av valutaförordningen. Som värdepapper betraktas enligt dessa aktier, lottbrev och andra delaktighetsbevis i bolag samt obligationer och andra skuldebrev, vilka utfärdats för särskilda delar av skuldbelopp och uppenbarligen är avsedda för den allmänna rörelsen. Hit hör även handlingar genom vilka någon får förfoganderätt över värdepapper (certifikat). Som värdepapper räknas också andel i aktiefond, interimisbevis, delbevis samt teckningsrättsbevis.

Riksbankens nämnda föreskrifter är dessutom de särskilda bestämmelser om depåförvaring och kontoföring som åsyftas under rubriken Uppgiftsskyldig med avseende på punkt 4 b. I punkten 4 c föreskrivs en obligatorisk skyldighet för valutabank att lämna kontrolluppgift på fysiska personers betalningar till eller erhållna betalningar från utlandet. En förutsättning är dock att betalningen överstiger 25 000 kr. Valutabanken skall lämna uppgift om det sammanlagda beloppet av dels betalningar till, dels betalningar från utlandet under året.

37 § 2 mom.

I momentets elfte stycke föreskrivs att även de nya kontrolluppgifterna enligt 37 § 1 mom. 4b och 4c skall lämnas på blankett enligt fastställt formulär. Det anges dessutom att särskild uppgiftshandling skall lämnas för varje person.

37 § 5 mom.

Förslaget innebär en skyldighet för den som har att lämna uppgift enligt 37 § 1 mom. 4b och 4c att tillställa även den skattskyldige ett meddelande med motsvarande innehåll som det som finns i kontrolluppgiften i enlighet med vad som gäller för ett flertal andra kontrolluppgifter.

39 § 1 mom.

I momentet har införts en ny punkt tio. Den nuvarande punkten tio skall betecknas punkt elva.

I den nya punkten tio föreslås att valutabank och fondkommissionär som kontoför eller förvarar utländska aktier eller andra utländska värdepapper i depå enligt särskilda bestämmelser om det efter anmaning skall lämna kontrolluppgift om det antal och det slag av aktier som avyttrats under året samt det erhållna beloppet.

39 § 3 mom.

Ett tillägg till nuvarande lydelse av momentet föreslås så att den möjlighet som i dag finns att hos fondkommissionär med stickprov e.d. av företagna värdepappersförsäljningar möjliggöra kontroll av att uppkomna realisa-

tionsvinster redovisats till beskattning också kan göras på uppkomna realisationsvinster av sådana utländska aktier eller andra utländska värdepapper som avses i 39 § 1 mom. 10 TL.

Prop. 1988/89:142

43 § 1 mom.

Ett tillägg till nuvarande lydelse föreslås så att bestämmelserna i momentet inte kommer att omfatta utdelning och ränta i fråga om sådana utländska aktier eller andra utländska värdepapper som avses i 37 § 1 mom. 4 b TL, dvs. sådana som förvaras i depå enligt särskilda bestämmelser om det.

Förslaget till lag om ändring i skatteregisterlagen (1980:343)

7 §

Paragrafen behandlar vilka uppgifter det centrala skatteregistret får innehålla. I punkt tolv föreslås ett tillägg så att de uppgifter som skall lämnas i form av kontrolluppgifter enligt den föreslagna ändringen i 37 § 1 mom. TL också får föras in i centrala skatteregistret.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

dels föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623),
2. lag om ändring i skatteregisterlagen (1980:343),
3. lag om tillämpning av valutalagen (1939:350),

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av ett inom finansdepartementet upprättat förslag till förordning om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264).

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden anfört för den åtgärd och det ändamål som föredraganden har hemställt om.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1989-03-30

Närvarande: justitierådet Nils Mannerfelt, justitierådet Bertil Freyschuss, regeringsrådet Åke Bouvin.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 22 mars 1989 har regeringen på hemställan av statsrådet Engström beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i taxeringslagen (1956:623).

Förslaget har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Lars Svensson.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Till Finansdepartementet

1 Sammanfattning

Fullmäktige i riksbanken uttalar sig i denna skrivelse för att valutaregleringen i allt väsentligt bör avvecklas men att möjligheten till reglering bör behållas i beredskapssyfte. Fullmäktige föreslår likväl att förordnande ges om fortsatt valutareglering till och med den 30 juni 1990. Tiden fram till dess skall användas för den fortsatta avvecklingen av valutaregleringen och för att överväga och föreslå lösningar på de skattekontroll-, statistikproblem m. m. som valutaregleringens avskaffande medför.

2 Inledning

Valutaregleringens regelsystem utgöres av

- valutalagen

enligt vilken riksdagen kan ge regeringen fullmakt att utfärda valutareglerande föreskrifter;

- valutaförordningen

varigenom regeringen tar dessa fullmakter i anspråk och ger mycket allmänna bestämmelser om att vissa transaktioner med utlandet kräver riksbankens tillstånd; samt

- riksbankens tillämpningsföreskrifter till valutaförordningen, varigenom riksbanken ger materiella regler om vad som är medgivet.

Fullmakterna i valutalagen får under normala förhållanden tas i anspråk endast för ett år i taget. Riksdagen har varje år tagit beslut om att förlänga deras giltighet för ytterligare ett år och samtidigt har regeringen satt valutaförordningen i kraft för samma tid. Dessa två författningar har i stort sett behållits oförändrade genom åren. De omfattande liberaliseringar som skett särskilt under de senaste åren, och som redovisas i det följande, har alltså inte kommit till uttryck i detta yttre regelverk utan har skett genom ändringar i riksbankens tillämpningsföreskrifter.

Den senaste förlängningen av valutaregleringen har skett genom lagen (1988:351) om tillämpning av valutalagen (1939:350). Där föreskrives att 2 § första stycket 1, 2 och 4–8 samt 5 § 1 och 3 valutalagen skall tillämpas under tiden den 1 juli 1988 – 30 juni 1989.

Vidare har genom förordningen (1988:352) om dels fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264), dels ändring i samma förordning föreskrivits att valutaförordningen skall fortsätta att gälla till utgången av juni 1989 och att 6 § skall ha ny lydelse.

3 Liberaliseringsarbetet och dess fortsättande

3.1 Hittills genomförda liberaliseringar

I sitt remissyttrande 1986-04-17 över valutakommitténs betänkande (SOU 1985:52) angav fullmäktige riktlinjerna för valutaregleringens framtida användning. Fullmäktige fastlade därvid att en gradvis men beslutsam avveckling av valutaregleringen borde inledas redan samma år för att sedan fortsättas. Fullmäktige tillade: "Endast de delar av regleringen som i dagens läge framstår som centrala för en framgångsrik penning- och valutapolitik skall undantas från den nu förutsedda liberaliseringen. Fullmäktige finner det inte meningsfullt att i dag närmare ange under vilka förhållanden dessa delar av regleringen kan avvecklas". Beträffande det omedelbara liberaliseringsarbetet tillades att de viktigaste elementen därvidlag vore slopande av finansieringskravet vid direktinvesteringar samt upphävande av förbuden mot svenskers köp av utländska aktier och av fastigheter i utlandet.

Liberaliseringsarbetet har nu pågått ett par år enligt de av fullmäktige sålunda angivna riktlinjerna. Bl. a. har följande åtgärder vidtagits. Upplåningskravet vid direkta investeringar i utlandet har avskaffats liksom även kravet på att sådana investeringar i princip skall ägas direkt från Sverige. Fastighetsinvesteringar i utlandet bedöms som direkta investeringar efter samma kriterier som tillämpas för andra branscher. Delegering till valutabankerna av godkännandet av direkta investeringar har skett i viss omfattning. Vidare har reglerna för finansiell upplåning i utländsk valuta förenklats och minimilöptiden sänkts till ett år. Även när det gäller kommersiella krediter har förenklingar gjorts. Valutabankerna har fått rätt att ge krediter till och utfärda garantier för utländsk verksamhet som inte behöver ha anknytning till Sverige. Detsamma gäller deras köp av utländska obligationer. På värdepappersområdet har generell dispens utfärdats för försäljning av svenska börsnoterade och OTC-aktier till utlandet. Vidare har liberaliseringen av valutainlåningars placering i utländska aktier inletts genom att tillstånd utfärdats mot avgift efter anbudsförfarande.

Fullmäktige har vidare denna dag tagit beslut om ändringar i tillämpningsföreskrifterna till valutaförordningen som innebär följande ytterligare liberaliseringar och förenklingar:

- Valutainlåning får oinskränkt rätt att från utlandet köpa utländska aktier på villkor att aktierna inläggs i depå hos valutabank eller av riksbanken godkänd fondkommissionär.
- Valutainlåning som är juridisk person får fritt förvärva utländsk fast egendom.
- Valutainlånings rätt att till valutaurlåning sälja svenska börsnoterade aktier och OTC-aktier utvidgas till att gälla även icke börsnoterade aktier.
- Generell dispens utfärdas för såväl utgående som ingående direkta investeringar.

I och med dagens beslut har fullmäktige fullföljt vad som enligt 1986 års remissyttrande skulle bli den första etappen i en successiv avreglering.

Frågan är därmed om det finns anledning att nu gå vidare och avveckla även de delar av valutaregleringen som ansetts som mera centrala för penning- och valutapolitiken. Är det möjligt att i dagens läge avstå från att reglera också sådana valutatransaktioner som främst styrs av räntor och valutakurser samt förväntningar om ändringar i dessa?

3.2 Fortsatt liberaliseringsarbete

Erfarenheterna av liberaliseringsprocessen har varit goda. Några omfattande utflöden har inte ägt rum och det har inte varit några svårigheter att uppnå balans i valutaflödena med generella kreditpolitiska åtgärder och variationer i kronans kurs inom bandbredden. Valutaregleringen har under senare år använts i en strävan att stödja en kreditpolitik som hållits stram för att dämpa inhemsk efterfrågan och inflation. Räntedifferensen i förhållande till utlandet har hållits varaktigt hög och periodvis mycket hög. En stor räntedifferens gör att allt fler blir intresserade att dra nytta av den relativt höga svenska räntenivån. Kanaler för detta utgörs av rätten för svenska företag att låna utomlands inte minst i form av kortfristig upplåning, som är fri inom vida gränser av hänsyn till internationella åtaganden att underlätta export- och importfinansiering. Från utlandet söker man också olika vägar att kunna placera till svensk räntenivå. En väg att göra detta är att köpa svenska kronor på termin och erhålla ett terminspåslag som svarar mot räntedifferensen. En väl fungerande terminsmarknad är en viktig grund för ett effektivt handelsutbyte varför även på detta område lämnats stor frihet.

Ju längre en hög räntedifferens består desto större blir risken för att kapital söker sig via de vägar som står öppna och därmed reduceras effektiviteten i valutaregleringen. Detta är en generell erfarenhet som gäller kvantitativa regleringar. Ju hårdare de utnyttjas desto mindre effektiva blir de. Sofistikeringsgraden hos placerarna har ökat genom de finansiella marknadernas utveckling. Denna utveckling påskyndas ytterligare genom att regleringar skapar vinstpotentialer. Även om valutaregleringen idag bedöms ha vissa effekter som utgör ett stöd för den förda penningpolitiken, får man räkna med att dessa effekter successivt reduceras.

Valutaregleringen i kombination med att Sverige har flera stora internationellt verksamma företag medför också att finansinheterna successivt flyttar utanför landet. Därigenom får dessa företag mycket stora möjligheter att genom motpositioner i utländska företag genomföra de transaktioner de önskar. Några effektiva metoder att förhindra att valutaregleringen på detta sätt succesivt urvattnas finns knappast utan stora administrativa ingrepp och kostnader i form av försämrade resursallokering och konkurrenskraft. Utvecklingen innebär att valutaregleringen i allt större utsträckning blir ett hinder främst för mindre företag och privatpersoner medan storföretagen med de största finansiella potentialerna i praktiken får en allt större frihet i sina transaktioner. Det är också de stora företagen som främst drar nytta av de möjligheter till räntearbitrage som följer av stora räntedifferenser mot utlandet.

En bibehållen valutareglering står också i konflikt med ambitionen att

utforma regelsystem på det ekonomiska området i harmoni med utvecklingen inom europeiska gemenskapen, där internationaliseringsprocessen pågår med stor kraft inte minst på det finansiella området. Strävandena att förverkliga den inre marknaden inom EG i början av 1990-talet innebär bl. a. att valutaregleringarna i medlemsländerna i stort sett slopas. Det vore olyckligt om Sverige skulle ställa sig vid sidan av denna utveckling.

Det finns således anledning att ifrågasätta om valutaregleringen kan utgöra ett varaktigt effektivt stöd för en kreditpolitik som är stram med hänsyn till inhemsk efterfrågan. Till detta kommer att den gynnar större företag på bekostnad av mindre företag. Slutligen står en bibehållen valutareglering i konflikt med våra strävanden att närma oss EG.

Effekten på valutaflödena av en avreglering är mycket svår att uppskatta. Frihet för såväl in- som utgående transaktioner leder till motverkande flöden. Vid rådande räntedifferens måste det anses troligt att en avreglering som omfattar räntebärande papper medför ett nettoinflöde.

Storleken på valutainflödet beror på om det finns nära substitut till de kapitaltransaktioner som valutaregleringen vill förhindra. Valutautlåningars bankplaceringar i kronor i svensk bank får t.ex. i dag inte vara räntebärande, men det finns ett nära substitut till räntebärande kronkon-ton som är fullt tillåtet. Placeringar som ger en ränta motsvarande den svenska räntenivån kan erhållas genom att bankplaceringar i utländsk valuta kombineras med försäljning av utländsk valuta på termin mot svenska kronor. Eftersom terminssatsen svara mot skillnaden mellan den svenska och utländska räntenivån erhålls totalt en avkastning som svarar mot den svenska räntenivån. Detta utgör en förklaring till att utlandet i maj 1988 förändrade sin terminsposition mot svensk bank med ca 10 miljarder när räntedifferensen ökade till följd av en uppdragning av den svenska räntenivån. Det bör dock observeras att komplikationsgraden gör att dessa transaktioner inte utgör perfekta substitut till placeringar på räntebärande kronkon-ton. Slutsatsen bör dock vara att, om förbudet mot räntegottgörelse på kronkon-ton slopas, bör detta inte leda till alltför stora valutainflöden.

När det gäller valutautlåningars placeringar i svenska räntebärande värdepapper kan effekten bedömas bli större, eftersom det inte existerar så nära substitut och den svenska penningmarknaden är relativt likvid och välfungerande i ett internationellt perspektiv. Vid en liberalisering kan det således uppkomma relativt stora inflöden och/eller en press nedåt på räntenivån. En inte oväsentlig räntesänkning har dock redan ägt rum på obligationsmarknaden i avvaktan på fortsatt avveckling av valutaregleringen.

Valutainflödena kan tas om hand genom att valutareserven tillåts öka samt genom amorteringar på statens utlandslån. På penningmarknaden kan likvidiseringen motverkas t.ex. genom att riksbanken minskar sin utlåning till bankerna.

En avreglering kommer dock att medföra en ökad känslighet för kortsiktiga förväntningsbetingade kapitalrörelser, vilka skulle öka ränteberoendet mot utlandet. Läget är dock redan i dag utsatt till följd av svängningar i korta utlandslån och terminsaffärer och vår penningpolitiska autonomi

har successivt minskat. I den mån kortsiktiga flöden inte kan tolereras kan de mötas med kortsiktiga räntepolitiska åtgärder. En tillfällig uppgång i nivån för den korta räntan behöver inte ha några allvarliga realekonomiska effekter. Utvecklingen under 70- och 80-talet har också medfört att aktörerna på penning- och valutamarknaderna har en mer professionell bedömning av risker varför effektiviteten i de normala kredit- och valutapolitiska instrumenten ökat samtidigt som en ökad sofistikeringsgrad medför att deras beroende av valutaregleringen minskat.

Det förtjänar tilläggas att de omfattande stockarna av utlandslån med åtföljande stora löpande amorteringar tillsammans med möjligheterna att förskjuta betalningar i utrikeshandel medför att valutaregleringen inte längre utgör något påtagligt skydd mot valutautflöde i tider med valutaoro.

Med hänvisning till det anförda vill fullmäktige för sin del ansluta sig till den i årets finansplan uttryckta uppfattningen att den pågående avvecklingen av valutaregleringen bör fortsätta och att målet bör vara att avveckla regleringen i dess helhet, så att valutalagstiftning därmed skulle behållas endast i beredskapssyfte.

4 Valutareglering som stöd för skattekontroll, statistikinsamling och styrning av bankernas valutainnehav

4.1 Skattekontrollintresset

Den fortgående avvecklingen av valutaregleringen kompliceras av att denna med riksdagens godkännande kommit att tas i anspråk också för andra syften. Valutaregleringen är sålunda av betydelse för skattekontrollen.

Första gången skattekontrollintresset erkändes som ett självständigt motiv för valutareglering var när finansutskottet år 1973 summerade huvudmotiven för regleringen och därvid, efter att ha angivit tre ekonomisk/politiska motiv för regleringen, tillade att "ett fjärde, mer speciellt motiv för valutaregleringen är slutligen att man med dess hjälp kan förhindra eller försvåra skatteflykt" (FiU 1973:26 sid 4). Denna valutaregleringens betydelse för skattekontrollen kommer till uttryck på olika sätt; i första hand genom att valutainlåningar generellt ej medges göra portföljplaceringar i utlandet. För svensk skattemyndighet svåröverbakade placeringar i utlandet i form av kontobehållningar, lån m. m. uppkommer därför i princip ej under nuvarande valutareglering. Genom att valutaregleringen tvingar alla betalningar mellan Sverige och utlandet att gå genom det svenska banksystemet sker vidare en registrering av betalningarnas ändamål liksom av belopp, betalningskontrahenter m. m. Detta material ligger i och för sig under stark sekretess men är på begäran tillgängligt för länsskattemyndighet som vid taxeringsrevisioner och olika typer av efterkontroller kan begagna sig därav.

Att skatteväsendet sålunda kan utnyttja valutaregleringsmaterial blir en indirekt effekt av den övervakning av utlandsbetalningarna som valutaregleringen förutsätter. Men därutöver har i vissa fall reglerna direkt utfor-

mats för att tillgodose skattekontrollintressen. Sålunda måste emigranter från Sverige styrka att de ej häftar i skatteskuld innan riksbanken meddelar dem tillstånd att utföra sitt kapital (prop. 1972:147, sid 49, SkU 1973:2 sid 13). Vidare har de generella dispenserna för valutainlåningars förvärv av utländska aktier utformats på så sätt att förvärvade aktier måste läggas i depå hos valutabank eller av riksbanken godkänd fondkommissionär. Motivet härför är i första hand skatteväsendets intresse av att kunna kontrollera innehav och utdelningar även ifråga om utländska aktier.

Slutligen har i något fall även förekommit att man vid utformningen av skattelagstiftning förutsätter att valutareglering skall upprätthållas. När t. ex. vid 1986 års ändringar i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt kapitalförsäkringar meddelade av utländska livförsäkringsanstalter undantogs från beskattningsområdet motiverades detta med att "valutalagstiftningen medför begränsningar i möjligheterna för i Sverige bosatta personer att teckna försäkringar i utlandet". Departementschefen ansåg sig därför kunna anta att "ett sådant undantagande inte (borde) medföra en överströmning av försäkringssparande till utländska bolag (prop 1986/87:61 sid 34).

På olika sätt har sålunda valutareglerings- och skattekontrollintressen sammanvävts. Detta innebär att om valutaregleringen ej längre anses behövlig som ekonomisk/politiskt instrument och därför dess regelverk försvinner, kommer — om inga andra åtgärder vidtas — en del av skattekontrollsystemet att raderas. Frihet för kapitalöverföringar till utlandet innebär frihet att flytta pengar till utländska bankkonton och att köpa utländska värdepapper liksom fastigheter och andra objekt i utlandet. Kapital kommer sålunda att fritt kunna placeras utomlands med härav följande svårigheter för svensk skattemyndighet att få insyn i placeringen och i härifrån härrörande avkastningar. Vidare kommer inom förmögenhetsbeskattningen den förutsättningen från vilken reglerna om förmögenhetsbeskattning av livförsäkringar utformats att brista vilket kan medföra att reglerna får ett annat utfall än vad som avsetts.

Avskaffande av valutaregleringen medför sålunda skattekontrollproblem genom den sammanlagda effekten av att svenska skattesubjekt då kommer att hålla också utländska placeringar, som svårigen låter sig övervakas, och av att de överföringar som leder till sådana placeringar inte längre blir registrerade inom valutaregleringen och därigenom tillgängliga för svensk skattemyndighet. Det är viktigt att finna en lösning på dessa problem så att en fungerande skattekontroll kan upprätthållas även i framtiden. Fullmäktige förutsätter att dessa kontrollproblem skall så långt möjligt lösas utanför valutaregleringen genom erforderliga kompletteringar av skattelagstiftningen eller på annat sätt. För att ge tid härför lär emellertid förordnande behöva meddelas om att valutalagens fullmakter skall tillämpas och valutaförordningen fortsätta att gälla under ytterligare ett år.

Fullmäktige vill understryka att avvecklingen av valutarestriktionerna kan liksom hittills fortgå, utan hinder av att valutaförordningen sålunda förblir i kraft. Målet skall vara att i allt väsentligt avveckla valutareglering-

en före den 30 juni 1990. Detta sker genom att riksbankens tillämpningsföreskrifter till valutaförordningen ändras.

Prop. 1988/89: 142
Bilaga 2

4.2 Statistikintresset

Också metoden för framställning av den svenska betalningsbalansstatistiken är sammankopplad med valutaregleringen genom att statistikfångsten är baserad på valutabankernas registrering av betalningar till och från Sverige. Systemet är heltäckande. Detta blir möjligt genom att valutaförordningen kräver att alla betalningar mellan Sverige och utlandet går via valutabank. Denna teknik för statistikfångsten har redovisats för riksdagen och därvid jämförts med ett statistiksystem byggt på företagsenkäter. Riksdagen har därvid funnit att statistikfångst genom banksystemet ger en snabbare rapportering och har därför sett det ”som en fördel att betalningsbalansstatistik- och kontrollintressena (inom valutaregleringen) kan kopplas samman på ett praktiskt och totalt sett resursbesparande sätt” (FiU 1985/86:11 sid 6).

Om valutaförordningen upphävs innebär detta för den nuvarande produktionen av betalningsbalansstatistiken för det första att betalningar kommer att gå vid sidan av det svenska banksystemet, varigenom nuvarande statistik ej längre blir heltäckande, och för det andra att det ej längre kommer att finnas formella förutsättningar för att från bankerna fordra in uppgifter över de genom banksystemet verkställda betalningarna. När nuvarande statistiksystem sålunda ej längre blir heltäckande och inte heller kan motiveras av att valutaregleringen i viss utsträckning behöver samma uppgifter för sin kontrollfunktion är dess fördelar ej längre lika framträdande.

Frågan om hur betalningsbalansstatistiken skall tas fram när utlandsbetalningar ej längre behöver gå genom banksystemet, bör därför ytterligare övervägas. För att bereda tid härför föreslås att det på nuvarande valutaförfattningar baserade systemet får fortsätta att gälla till den 30 juni 1990. Detta innebär förlängning av nu gällande fullmakter i valutalagen och av gällande valutaförordning.

4.3 Bankernas valutaexponering m. m.

De banker, som är valutabanker, åläggs genom de på valutaregleringen baserade valutahandelstillstånden och härtill hörande föreskrifter vissa begränsningar i valutahandeln och innehavet av valuta.

Ett syfte med dessa föreskrifter är att se till att bankernas risktagande står i rimlig proportion till deras kapitalbas och att de har kapacitet att bedöma de risker som valutahandeln innebär. Arbetet i dessa tillsynsfrågor sker i nära samarbete med bankinspektionen.

Ett annat syfte med föreskrifterna rörande valutainnehavet är rent valutapolitiskt. Om t. ex. bankerna kraftigt ökar sitt valutainnehav i en period med omfattande valutautflöde kan riksbanken genom att reducera limiterna för bankernas valutainnehav tvinga dem att växla in valuta. Därmed skapas ett inflöde vilket förstärker valutareserven. Limiterna utför således

ett valutapolitiskt instrument vilket i extremsituationer kan användas för att understödja andra penning- och valutapolitiska åtgärder. För att få avsedd effekt måste åtgärderna kunna genomföras smidigt och utan publicitet.

Vid avveckling av valutaregleringen måste rättsligt stöd för en fortsatt reglering av bankernas valutapositioner och tillsyn från riksbanken över bankerna och över den svenska valutamarknaden beredas på annat sätt.

5 Förslag och hemställan

Fullmäktige har med de i dag beslutade ändringarna i riksbankens tillämpningsföreskrifter till valutaförordningen slutfört den första etappen av den avveckling av valutaregleringen som fullmäktige tillkännagav i 1986 års remissyttrande.

Såsom fullmäktige utvecklat i föregående avsnitt finns skäl som talar för att i allt väsentligt avveckla återstående delar av valutaregleringen. I enlighet härmed avser fullmäktige att avskaffa också de valutarestriktioner som brukat betecknas som regleringens "hårda kärna".

Såsom påvisats har emellertid valutaregleringen under de senaste decennierna kommit att motiveras också av skattekontrollhänsyn. Valutalagstiftningen utgör även den legala basen för statistikfångsten för betalningsbalansstatistiken och för övervakning av bankernas valutaställning. Fullmäktige anser att dessa sekundära av riksdagen sanktionerade motiv för valutareglering utgör skäl för att valutalagens fullmakter skall kunna tillämpas och valutaförordningen förlängas ytterligare ett år. Genom att valutaregleringens yttre regelverk sålunda behålles, kan skattekontroll-, statistik- och övervakningsintressena tillvaratas genom olika på valutaförordningen baserade föreskrifter och villkor. Samtidigt vinnes tid för att åstadkomma det rättsliga stöd som gör det möjligt att även i framtiden tillvarata dessa intressen.

Med åberopande av det anförda får fullmäktige hemställa att regeringen måtte

dels föreslå riksdagen att antaga lag om tillämpning av 2 § första stycket 1, 2 och 4–8 samt 5 § 1 och 3 valutalagen att gälla under tiden den 1 juli 1989 – 30 juni 1990,

dels förordna om fortsatt giltighet av valutaförordningen.

På Fullmäktiges vägnar

Erik Åsbrink

Inger Kindgren

Sammanställning av remissyttranden över fullmäktiges i Sveriges riksbank framställning om förlängning av valutaregleringen

Prop. 1988/89: 142
Bilaga 3

Fullmäktige i riksgäldskontoret:

De av riksgäldskontoret, bostadsinstituten m. fl. emitterade räntebärande lånen utgörs uteslutande av löpande skuldebrev, innehavarskuldebrev eller orderskuldebrev. De praktiska problem och risker med fysisk transport av värdepapper som f. n. finns har föranlett att riksgäldskontoret, riksbanken, andra banker m. fl. har beslutat utveckla ett ADB-baserat system för värdepapperslös hantering. Detta skall ombesörjas av Penningmarknads-Centralen PmC AB (PmC).

En avreglering innebärande generell rätt till utförsel av t.ex. stats-skuldväxlar och riksobligationer skulle kunna leda till att dessa instrument hanteras på utländska värdepappersmarknader. Ett flertal negativa effekter skulle kunna uppstå till följd av detta. För det första skulle stora volymer löpande skuldebrev på de utländska marknaderna kunna leda till skattekontrollproblem för respektive lands myndigheter. För det andra skulle betydande låneadministrativa investeringar krävas för bl.a. riksgäldskontorets del. För det tredje skulle en övergång till kontobaserad hantering av räntebärande tillgångar avsevärt försvåras om värdepapper fördes ut ur landet. Mot bakgrund av den tämligen näraliggande starten för PmCs värdepappershantering skulle detta vara olyckligt. Enligt fullmäktiges mening bör därför ett generellt krav finnas innebärande att man inte tillåter att på den svenska marknaden emitterade löpande skuldebrev får lämna landet. I stället bör dessa skuldebrev förvaras i depå hos svensk bank eller fondkommissionär för utländska investerares räkning.

I övrigt tillstyrker fullmäktige bifall till framställningen.

Mot remissens lydelse reserverade sig *Tage Sundkvist* och *Lars De Geer*, vilka anförde följande.

”I skrivelsen från fullmäktige i Sveriges Riksbank föreslås, att nuvarande valutaförordning skall förlängas till 1990-06-30. Tiden tills dess har ansetts nödvändig för att överväga och föreslå lösningar på skattekontrollsystem, statistikproblem och övriga administrativa detaljer.

Folkpartiet och centerpartiet anser att valutaförordningen inte skall förlängas längre än till och med 1989-12-31. I god tid före denna tidpunkt bör återstående avregleringar kunna vara genomförda, och skattekontrollsystem upplagda. Vare sig skattekontroll eller statistik torde vara av större värde om den endast avser del av ett kalenderår, när deklaranterna ju i alla fall endast lämnar uppgifter för ett helt år.”

Även *Knut Wachtmeister* reserverade sig enligt följande.

”Jag ställer mig i huvudsak bakom Riksbanksfullmäktiges skrivelse till Finansdepartementet angående avveckling av valutaregleringen. Jag biträder dock inte förslaget att valutaregleringen likväl bör förlängas till den 30 juni 1990. De anförda skälen, huvudsakligen skattekontroll och statistikproblem, torde enligt min uppfattning inte vara så svårlösta att de motiverar ett års förlängning av valutaregleringen.

Jag reserverar mig alltså till förmån för en avveckling redan den 30 juni 1989.”

Prop. 1988/89: 142
Bilaga 3

Bankinspektionen:

Bankinspektionen har ingen erinran mot de förslag som fullmäktige i riksbanken redovisat i skrivelsen.

LO:

Sammanfattning

LO instämmer i fullmäktiges hemställan, som dels gäller lag om tillämpning av 2 § första stycket 1, 2 och 4–8 samt 5 § 1 och 3 valutalagen att gälla under tiden den 1 juli 1989 – 30 juni 1990, och dels förordnande om fortsatt giltighet av valutaförordningen.

LO delar däremot inte fullmäktiges uppfattning att målet skall vara att i allt väsentligt avveckla valutaregleringen före den 30 juni 1990. Fullmäktige meddelar att man avser att avskaffa också de valutarestriktioner som brukat betecknas som regleringens ”hårda kärna”. LOs inställning grundas på en annan syn på ansvaret för den ekonomiska politiken, på kapitalrörelsernas sammanhang med stabiliseringssträvandena och på tidtabellen för fortsatta liberaliseringsåtgärder.

Synpunkter på ansvaret för den ekonomiska politiken

LO står fast vid den syn som angavs i yttrande 1986 över statsskuldspolitiska kommitténs betänkande. Där anfördes att ansvaret för den ekonomiska politiken inte kan delas, utan det faller helt på regeringen. Riksdagens traditionella roll som formell huvudman för riksbanken får inte inverka på denna ansvarsfördelning.

När det nu gäller att överväga om och i så fall när en nära nog fullständig liberalisering av valutatransaktionerna skall kunna ske kommer stabiliseringspolitikens krav direkt i blickpunkten. LO delar uppfattningen att en avreglering i princip är önskvärd. Förutsättningarna för en avreglering måste dock vara att möjligheter bevaras att föra en ekonomisk politik med hög prioritering av den fulla sysselsättningen, samtidigt som rimlig prisstabilitet och yttre balans uppnås. Riksbanksfullmäktige har som LO ser det inte analyserat om dessa förutsättningar föreligger eller – rättare sagt – inte bedömt i vad slags situationer nämnda förutsättningar riskerar att ryckas undan.

Den svenska ekonomins funktionssätt och den existerande styrkan i internationell konkurrens avgör i hög grad om nämnda risker är små. Exempelvis kan en ökning av konkurrensgraden på marknaden, tillbakapressning av monopolistiska tendenser och förstärkt incitament till metod- och branschrationiseringar öka utsikterna till gynnsammare produktivtetsutveckling. Möjligheter finns genom omläggning av exempelvis jord-

bruks- och livsmedelspolitiken. Men det är omvittnat att konkurrensbegränsningar är ett problem i nästan varje sektor.

Också arbetsmarknaden och förhandlingssystemet spelar en roll i sammanhanget för att ange utrymmet för en lyckosam stabilisering. LO utgår från att regeringen vill undvika att kostnadsanpassning till omvärldens tendenser måste framtvingas genom ett överskottsutbud på arbetsmarknaden, arbetslöshet och även i övrigt lågt kapacitetsutnyttjande.

I samband med övervägandena och planeringen för Sveriges medverkan i den europeiska integrationen ställs möjligheter till starkare konkurrens och höjd rationaliseringstakt i utsikt. Detta gäller både Sverige och övriga deltagande länder. Avgörande för resonemanget här är att möjligheterna att bedriva en framgångsrik ekonomisk politik med speciell målprioritering kan öka.

En inte oväsentlig faktor som påverkar utrymmet för optimal stabilisering är graden av full sysselsättning i omvärlden, framför allt i Europa. En utveckling mot full sysselsättning inom EG kommer i bästa fall att kräva ytterligare några år.

Riksbanksfullmäktige har i skrivelsen inte analyserat hur möjligheterna att bedriva en makro-ekonomisk politik av ovan nämnt slag påverkas av en nära nog fullständig frigörelse för kapitalrörelserna. Man har nöjt sig med att diskutera hur valutaflödena på kort sikt, dvs. under en övergångstid då transaktionsmönstret och aktörernas portföljer ändras, kommer att utvecklas. Vidare analyserar man möjligheterna, mot bakgrund av hittills gjorda erfarenheter, att försvara växelkursen och valutareserven vid ökad fluktuationsbenägenhet för valutaflödena vid en avreglering.

LO efterlyser en analys av faktorer som på lång sikt kan påverka ekonomins inflationsbenägenhet och dess förmåga att reagera på tillväxstimulanser. Kan betingelser skapas för en effektivare stabilisering och måluppfyllelse i övrigt? När kan sådana förhållanden realiseras? När sådana faktorer tillkommit kan riskerna med en fullständig kapitalrörelsefrihet bli små. Den tillhörande växelkurs- och räntestabiliteten ger fördelar.

LO drar slutsatsen att tidtabellen för valutaliberaliseringen måste utsträckas ytterligare något eller några år i avvaktan på ytterligare strukturförbättringar, bl.a. ökning av konkurrensclementet i svenskt näringsliv m.m.

Det bör påpekas att vår sannolika EG-anpassning under de kommande åren *inte* kräver avskaffande av valutaregleringens hårda kärna, i varje fall inte fullständigt samtidigt med EG. Den avreglering som fordras avser de transaktioner som knyter an till den gemensamma marknadens funktion, dvs. friheterna för varors och tjänsters rörlighet samt etablering av företag och därtill hörande kapitalrörlighet. Transaktionsfrihet för banker och andra finansföretag tillhör också dessa krav. Tidsramen är slutet av 1992. LO utgår f.ö. från att avregleringen sker universellt i OECD-kodens anda och inte begränsas till Europa.

LO delar riksbanksfullmäktiges uppfattning att valutabestämmelser inte ska ha en stöd- eller kontrollfunktion för annan lagstiftning, t. ex. skatteregler och rörande ekonomiska brott. Det har varit fallet hittills. Betalningsbalansstatistiken har vidare grundats på tillståndskrav o dyl. Då det gäller att upphäva denna sammanvävnad förutsätter fullmäktige att skattekontrollproblemen så långt möjligt ska lösas genom kompletteringar av skattelagstiftningen eller på annat sätt. För att ge erforderlig tid anser man att valutalagens och valutaförordningens existens under ytterligare ett år är tillräcklig.

LO delar visserligen uppfattningen att skattesystemets effektivitet fordrar bestämda kompletteringar, då en avreglering står för dörren. Det är emellertid oacceptabelt att detta lagstiftningsarbete skall utföras under tidspress. Det är inte givet att en riksdagsmajoritet kan samlas för önskvärda lösningar. LO konstaterar att det också på denna punkt saknas garantier för att den avreglering, som förespeglas av riksbanksfullmäktige, kan ske under de förutsättningar som krävs.

När det gäller att ersätta betalningsbalansstatistiken i dess nuvarande skick med rutiner för statistik och genomlysning som kan krävas i den tänkta framtida situationen med betydligt starkare internationalisering anser LO att den fasta tidsbegränsningen inte är lika allvarlig. Det är dock väsentligt att snart starta detta arbete även om, som LO förordar, valutaliberaliseringen sträcks ut i tiden ytterligare några år.

Svenska bankföreningen:

Fullmäktige har i sin framställning utförligt redogjort för hur valutaregleringens effektivitet successivt avtagit. Bankföreningen drar samma slutsats som fullmäktige vad avser effekterna på valutaflödet till följd av ett slopande av förbudet mot räntegottgörelse på valutaautlännings kronkonton. Här är det dock angeläget att framhålla att tillämpningsreglerna för kassakraven måste ses över så att inga snedvridande prisbildningseffekter uppstår på den svenska räntemarknaden. Neutralitet mellan svenska och utländska banker bör i detta avseende eftersträvas. I annat fall uppstår två olika marknader.

Bankföreningen instämmer i vad fullmäktige har anfört om skälen för att valutaregleringen nu bör avvecklas. Särskilt vill föreningen understryka fullmäktiges uttalande att bibehållen valutareglering står i konflikt med Sveriges strävanden att närma sig EG. Här är det angeläget att framhålla att den del av EG:s inre marknad, som avser fria kapitalrörelser, enligt redan fattade beslut träder i tillämpning redan den 1 juli 1990. I EG:s direktiv den 24 juni 1988 (88/361 EEC) om fria kapitalrörelser sägs i artikel 7 att EG-länderna vid behandling av kapitalrörelser till och från tredje länder skall eftersträva samma grad av liberalisering som råder inom EG. Sett från svensk synpunkt är det därför — som fullmäktige också påpekar — viktigt att det nya regelverk, som nu erfordras, verkligen föreligger färdigt den 1 juli 1990.

Bankföreningen har ingen erinran mot förslaget att valutaförfattningarnas giltighetstid förlängs till nämnda tidpunkt, under förutsättning att avregleringen fortsätter så som fullmäktige förutskickat.

Bankföreningen vill erinra om att den, i och för sig självfallet önskvärda avvecklingen av valutaregleringen ökar möjligheten att flytta handeln på värdepappers- och penningmarknaderna från Sverige till andra länder. Den nya omsättningsskatten bör därför avskaffas för att sådan utflyttning skall motverkas innan det blir för sent: om handeln väl har lämnat Sverige, blir det mycket svårt att återföra den.

De erforderliga utredningarna av skatte- och statistikfrågorna torde komma att beröra bankerna och därvid aktualisera frågan om valutatransaktioner även framdeles bör ske via banker (valutabankssystemet). Bankföreningen vill i detta sammanhang erinra om det nyssnämnda kapitalliberaliseringsdirektivet, där det i artikel 4 sägs att direktivet inte hindrar EGländerna att vidta alla erforderliga åtgärder för att hindra lagöverträdelser, bl. a. på skattområdet och i fråga om tillsyn över finansiella institutioner, och inte heller att bestämma procedurer för uppgiftslämnande rörande kapitalrörelser för administrativ eller statistisk information. Det vill därför synas som om valutabankssystemet inte är oförenligt med liberaliseringen av kapitalrörelserna inom EG. Denna fråga bör närmare undersökas i det kommande utredningsarbetet.

Bankföreningen biträder uppfattningen att underlag för betalningsbalansstatistiken behövs även när valutareglering inte tillämpas.

I fråga om såväl skattekontrollen som statistiken hemställer bankföreningen att finansdepartementet föranstaltar om samarbete med bankerna på tidigast möjliga stadium av utredningsarbetet. Erfarenheterna från reformen med "förenklad självdeklaration" visar nödvändigheten härav, inte minst med hänsyn till de tidskrävande ändringar i datasystem som torde bli ofrånkomliga.

Som framhålls i fullmäktiges framställning har de nu gällande begränsningarna i valutabankernas valutainnehav och valutahandel två syften: att garantera att bankernas risktagande står i rimlig proportion till kapitalbasen och att tillhandahålla riksbanken ett valutapolitiskt instrument ägnat att stödja andra penningpolitiska åtgärder.

Regler om särskild kapitaltäckning för valutarisk finns f. n. inte i bankrörelselagen. Inte heller i kreditmarknadskommitténs (SOU 1988:29) eller kapitaltäckningsgruppens (Ds 1988:70) förslag behandlas denna fråga. Som anförts i gruppens betänkande (sid 64) arbetar emellertid den s. k. Cooke-kommittén inom 10-gruppen på att komma fram till metoder för att mäta även kursrisker för valutor och värdepapper. Bankföreningen förordar att denna fråga för svenskt vidkommande löses i anslutning till Cooke-kommitténs väntade förslag.

En situation, där centralbanken har behov av att i penning- eller valutapolitiskt syfte ingripa på valutamarknaden, är förutsedd i det förut nämnda EG-direktivet om kapitalliberalisering (artikel 3): vid allvarliga ekonomiska störningar kan EG-kommissionen medge ett visst EG-land att införa regleringar på valutaområdet.

Svensk anpassning till EG innebär i detta hänseende att införande av

valutalimiter förbehålls extraordinära situationer. I vart fall saknas anledning att i svenskt valutapolitiskt syfte behålla limiter för positioner, där svenska kronor inte berörs. Valutaregleringens slopande bör enligt bankföreningen medföra att inga valutalimiter tillämpas under normala förhållanden. En sådan ordning stämmer väl överens med fullmäktiges uttalande — i anslutning till finansplanen — att valutalagstiftning skulle behållas endast i beredskapssyfte.

Svenska sparbanksföreningen:

Riksbanken har de senaste åren på ett förtjänstfullt och målmedvetet sätt avreglerat stora delar av den inhemska kreditmarknaden. Även valutaregleringen har i flera väsentliga avseenden avreglerats. Kvarvarande delar, framför allt valutautlåningarnas möjlighet att köpa svenska räntebärande papper och vice versa, framstår därför som allt svårare att motivera med de bakomliggande motiven till valutaförordningen och valutalagen.

Sparbanksföreningen delar därför riksbankens mål om att avskaffa resterande delar av valutaregleringen. Föreningen delar även riksbankens synpunkt att avregleringen bör ske successivt för att inte ge störningar av den ekonomiska utvecklingen eller utsätta den ekonomiska politiken för onödiga påfrestningar.

Riksbankens synpunkt att valutaregleringen bör vara kvar under en övergångsperiod för att stödja skattepolitiska mål, för statistikändamål och för att reglera bankernas verksamhet är lätt att förstå mot bakgrund av den långa regleringstiden, men kan inte accepteras som skäl annat än under en mycket kort övergångsperiod.

Andra metoder för statistikinsamlingen bör kunna tas fram relativt enkelt genom förbättrade stickprovsmetoder av samma typ som tidigare använts.

Sparbanksföreningen vill även framhålla att bankerna inte kan åläggas alltför omfattande rapporteringsskyldighet till skattemyndigheterna. I vart fall behöver en sådan rapportering klart preciseras till sin omfattning och detaljeringsgrad.

Rapporteringen kräver redan idag omfattande resurser både personellt och datamässigt. Innan bankerna åläggs ytterligare rapporteringsskyldighet förutsätter Sparbanksföreningen att nödvändiga kontakter tas i god tid så att riktlinjerna kan klarläggas. Därefter måste tillräcklig tid ges för eventuell utveckling av nya dataprogram.

Sveriges föreningsbankers förbund:

Skattekontroll

Vissa skattekontrollfrågor uppkommer försåvitt valutaregleringen avskaffas utan att de skattekontrollfunktioner som valutaregleringen omfattar ersätts genom erforderliga kompletteringar av skattelagstiftningen eller på annat sätt.

SFF utgår från att bankerna kan komma att åläggas vissa uppgifter inom

ramen för sådana kompletteringar av skattelagstiftningen. SFF måste starkt betona vikten av att Finansdepartementet bereder bankorganisatorerna tillfälle att från tidigaste möjliga tillfälle delta i det utredningsarbete som snarast måste komma till stånd. SFF erinrar om att bankernas uppgiftsskyldighet i förhållande till skatteförvaltningen för ett visst beskattningsår innebär att bankerna måste påbörja en informationslagring från och med ingången av den skattskyldiges inkomstår. I god tid dessförinnan måste bankerna ha genomfört erforderligt utvecklingsarbete och personalutbildning.

Prop. 1988/89: 142
Bilaga 3

Statistik

Sammankopplad med valutaregleringen är också metoden för framställning av den svenska betalningsbalansstatistiken.

SFF har inget att erinra mot att frågan om hur statistiken skall tas fram ges ytterligare tid för fortsatta överväganden.

SFF som tagit del av yttrande från Svenska Bankföreningen ansluter sig i övriga delar av fullmäktiges skrivelse till Bankföreningens yttrande.

Sveriges industriförbund:

Det är med stor tillfredsställelse som förbundet konstaterar att det nu ser ut att finnas en politisk vilja att fullständigt avveckla valutaregleringen och därmed slutgiltigt undanröja den internationella konkurrensnackdel och allmänt hämmande inverkan som regleringen innebar för svenskt näringsliv.

Den målmedvetna avreglering som redan i allt väsentligt ägt rum inom EG bl. a. när det gäller kapitalrörelser över gränserna har ytterligare förstärkt behovet av en avveckling av den svenska valutaregleringen. För svensk industri är det givetvis angeläget att inte ha en sämre tillgång till den internationella kapitalmarknaden än vad våra främsta konkurrenter i Västeuropa har. Så länge någon del av valutaregleringen kvarstår är detta dock ett faktum. Avregleringen måste därför drivas med största skyndsamhet nu när ändå en grundläggande politisk enighet nåtts och helst enligt förbundets uppfattning vara genomförd före det av fullmäktige föreslagna datumet.

Förbundet delar fullmäktiges uppfattning att den skattekontroll för vilken valutaregleringen utnyttjats därför snarast bör utformas på annat sätt. När det gäller inhämtande av uppgifter för statistiska ändamål, vill förbundet erinra om den kritik vi framförde i samband med presentationen och genomförandet av BOK-projektet.

Kostnaderna för industrin på grund av BOK-redovisningen torde vara betydande även om någon exakt kostnadsredovisning ej gjorts. En utgångspunkt vid den översyn av statistiskfångsten som avvecklingen av valutaregleringen aktualiserar bör därför vara att sänka kostnaderna för uppgiftslämnarna. En väg är att höja beloppet för anmälningskyldighet, ett annat att gå över till en annan insamlingsmetod. Förbundet vill erinra

om att en sådan enkätmetod presenterades av SCB i samband med BOK-projektet och förordades av förbundet.

Prop. 1988/89:142
Bilaga 3

Förbundet vill påpeka att valutaförordningens krav om att betalningar skall gå genom svenska banksystemet innebär en konkurrensbegränsning på det finansiella tjänsteområdet som det åtminstone inte finns något kundintresse att behålla. Även om valutaregleringens transaktionsförbud sålunda helt skulle försvinna skulle bibehållna begränsningar vid val av transaktionsväg innebära en fortsatt internationell konkurrensnackdel för svensk industri. Ett sådant krav leder också på grund av sin konkurrensbegränsande effekt till för höga kostnader för konsumenterna.

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens författningsförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 mars 1989 ...	13
1 Inledning	13
2 Förlängning av valutaregleringen	14
2.1 Riksbankens skrivelse	14
2.2 Remissyttranden	15
2.3 Valutaregleringen	15
3 Skattekontroll	17
3.1 Allmänt	17
3.2 Kvarvarande valutarestriktioner som grund för skattekontrollen	19
3.3 Överväganden	22
3.4 Närmare om kontrolluppgifter	24
3.4.1 Nuvarande regler	24
3.4.2 Överväganden och förslag	25
4 Upprättade författningsförslag	28
5 Författningskommentarer	28
6 Hemställan	30
7 Beslut	30
<i>Bilaga 1</i> Utdrag ur lagrådets protokoll den 30 mars 1989	31
<i>Bilaga 2</i> Riksbankens framställning om förlängning av valutaregleringen	32
<i>Bilaga 3</i> Sammanställning av remissyttranden över riksbankens framställning om förlängning av valutaregleringen	40